

SİGORTA HUKUKUNDA TAHKİM

Arbitration In Insurance Law

Arş. Gör. Dr. Tuğçe Nimet YAŞAR¹

Geliş Tarihi: 10.01.2018 Kabul Tarihi: 11.06.2018

ÖZET

Türkiye’de 2007 yılında yürürlüğe giren 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu ile sigorta hukukunda tahkim sistemi ilk defa düzenlenmiştir. Sigorta tahkim sistemi ile sigortalılar ve sisteme üye sigortacılık yapan kuruluşlar arasındaki uyuşmazlıkların çözümü amaçlanmaktadır. Yabancı devletlerde uygulanan “ombudsmanlık sistemi”ne benzer olan bu sistem ile uyuşmazlıkların bağımsız, hızlı, basit ve maliyet etkin bir usulle çözüme kavuşturulması, sigortalıların hak kayıplarının önlenmesi amaçlanmaktadır. Sigorta hukukunda tahkime ilişkin Sigortacılık Kanunu hükümleri yanında “Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik” ve “Sigorta Tahkim Usûlü ve Sigorta Hakemlerine İlişkin Tebliğ (Tebliğ No: 2009/1)” bulunmakta iken, 2016 yılında “Sigorta Tahkim Usûlü ve Sigorta Hakemlerine İlişkin Tebliğ” yürürlükten kaldırılmış ve “Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik”te de değişiklikler yapılmıştır. Çalışmamızda genel olarak sigorta tahkim sistemi, Sigorta Tahkim Komisyonu, hakemler ve raportörler, tahkim sisteminin uygulanması ve mevzuattaki ilgili değişiklikler ele alınmaktadır. Çalışmamızda ayrıca 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Sigortacılık Kanunu’nun karşılaştırılması sonucu ortaya çıkan hakem kararlarına uygulanacak itiraz ve temyiz yollarındaki sorunlar incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Tahkim, Sigorta Hukuku, Sigorta Tahkim Komisyonu, İptal, Temyiz.

ABSTRACT

In Turkey, arbitration in insurance law is for the first time regulated in Insurance Act No. 5684 which entered into force in 2007. Insurance arbitration system aims at resolving disputes between insurance companies -that are members of the insurance system- and policy holders. The aim of this insurance arbitration system, which is similar to the “ombudsman system” practiced in other countries, is to resolve disputes in an independent, fast, informal, cost-effective and fair way. Arbitration in insurance law is regulated besides the Insurance Act, by the “By-Law on Insurance Arbitration” and the “Communiqué on the Insurance Arbitration Procedures and Insurance Arbitrators (No: 2009/1)”. In 2016, the communiqué was abolished and the by-law was amended. In this study, insurance arbitration system, Insurance Arbitration Commission, arbitrators, rapporteurs, the practice of the system and the amendments to the relevant regulations are discussed. The issue whether according to the Civil Procedure Act No. 6100 and Insurance Act, the arbitral award is subject to annulment or directly to appeal, is discussed.

Keywords: Arbitration, Insurance Law, Insurance Arbitration Commission, Annulment, Appeal.

¹ Arş. Gör. Dr. -Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, tugyasar@gmail.com.

I. GİRİŞ

5684 sayılı Sigortacılık Kanunu² (SK) sigorta sözleşmesinden doğan uyuşmazlıkların tahkim yoluyla çözümlenmesi esasını benimsemektedir. SK'nın 1. maddesinde amaçları arasında, “*sigorta sözleşmesinden doğan uyuşmazlıkların çözümlenmesine yönelik olarak sigorta tahkim sistemi ile ilgili usûl ve esasları düzenlemek*” de sayılmaktadır. Bu sistem ile uluslararası uygulamalarda var olan “*ombudsman sistemi*”ne³ benzer bir sistem oluşturulmaya çalışılmıştır. İlgili kanunun 30. maddesi gereğince “*sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişiler⁴ ile riski üstlenen taraf⁵ arasında sigorta sözleşmesinden veya Hesaptan⁶ faydalanan kişiler ile Hesap arasında doğan uyuşmazlıkların çözümü amacıyla Birlik⁷ nezdinde*

² RG. 14.06.2007, S. 26552.

³ Bkz. SK m. 30'un Gerekeşi, <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss1364m.htm> (07.06.2018); *Metezade, Z.*: “Sigortada ihtilafların Çözümü”, *Birlik'ten Dergisi* 2005, S. 2, s. 43; *Yılmaz, Z.*: “Sigortacılık Kanununa Göre Sigortacılıkta Tahkim”, *Terazi Hukuk Dergisi*, Ocak 2008, S. 17, s. 40. Ayrıca bkz. Özdamar, M.: “Alman Hukukunda Sigorta Ombudsmanlığı”, *Batider* 2008, C. XXIV, S. 3, s. 309 vd; *Yeşilova Aras, E./Yeşilova, B.*: “Sigortacılık Tahkimi – Sigorta Tahkim Usulü ve Ayırdedici Özellikleri”, *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi* 2013, Aydın Zevkililer'e Armağan, Sayı: 8, s. 278. Ayrıca Ombudsman kavramı için bkz. *Römer, W.*: “Der Ombudsmann für private Versicherungen”, *NJW* 2005, s. 1251; *Seneviratne, M.*: “Ombudsmen 2000”, *9 Nottingham Law Journal*, 2000, s. 13.

Örneğin Almanya, İngiltere, İrlanda ve Avustralya ombudsmanlık sistemini uygulamaktadır. Alman *Ombudsmann für Versicherungen* için bkz. <http://www.versicherungsombudsmann.de/home.html> (07.06.2018), Avustralya *The Financial Ombudsman Service Australia* için bkz. <http://www.fos.org.au/homepage/> (07.06.2018); İngiliz *Financial Ombudsman Service* için bkz. <http://www.financial-ombudsman.org.uk/default.htm> (07.06.2018) - kurumun eski hali olan *the British Ombudsman Bureau* için bkz. *Cohen, T.*: “*The Insurance Ombudsman – an Alternative Dispute Resolution Forum for the Insurance Industry*”, *8 S. Afr. Mercantile*, 1996, s. 254; İrlanda *Financial Services and Pensions Ombudsman* için bkz. <https://www.fspo.ie/> (07.06.2018).

Ombudsmanlık uygulamasının Türk hukukuna yabancı olması dolayısıyla sigorta uyuşmazlıklarının çözümlenmesi sistemi milli tahkime ilişkin mevcut hükümler çerçevesinde yeniden şekillendirilmiştir. Ancak günümüzde 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu (RG. 29.06.2012, S. 28338) ile ombudsmanlık kurumu Türk hukukunda da uygulanmaya başlanmıştır.

Fransa'da ombudsmanlık sistemi yerine arabuluculuk sistemi kabul edilmektedir. Fransız *La Médiation de l'Assurance* kurumu için bkz. <https://www.mediation-assurance.org/Accueil> (07.06.2018).

⁴ “*Sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişi*” için bkz. aşa. VI.1. Çalışmamızda kolaylık sağlaması amacıyla “*sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişi*”, “*sigortalı*” ile “*sigorta ettiren*” ibarelerinin aynı kişiyi ifade ettiği kabul edilmektedir.

⁵ “*Riski üstlenen taraf*” terimine alternatif olarak hükmün diğer maddelerinde “*sigortacılık yapan kuruluş*” terimi de kullanılmaktadır.

⁶ SK m. 2/f uyarınca “*Hesap*”, “*Güvence Hesabını*” ifade etmektedir.

⁷ SK m. 2/ç gereğince “*Birlik*”, “*Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği*”ni ifade etmektedir.

Sigorta Tahkim Komisyonu oluşturulur. Sigortacılık yapan kuruluşlardan, sigorta tahkim sistemine üye olmak isteyenler, durumu yazılı olarak Komisyona bildirmek zorundadır. Sigorta tahkim sistemine üye olan kuruluşlarla uyuşmazlığa düşen kişi, uyuşmazlık konusu sözleşmede özel bir hüküm olmasa bile tahkim usulünden faydalanabilir..”

2007 yılında yürürlüğe giren 5684 sayılı SK’da ilk defa düzenlenen tahkim sistemi, kanunun getirdiği en önemli yenilikler arasında sayılmaktadır⁸. Zira SK yürürlüğe girmeden önce Hazine Müsteşarlığı (Müsteşarlık)⁹ ve bu Müsteşarlık bünyesindeki Sigorta Denetleme Kurulu (SK m. 28) ile adli merciler sigorta sözleşmesinden doğan uyuşmazlıkların çözümünü sağlamak veya çözümüne yardımcı olabilmekteydi¹⁰. Ancak Hazine Müsteşarlığı, kamu hukukuna göre sigortacılık sektörünün düzenlenmesi ve denetlenmesi işlevini yerine getirmekle birlikte, sigortacılık mevzuatına aykırılık söz konusu olmadığı takdirde yapılan uygulamalara müdahale edememekteydi. Sigorta ettiren ile sigortacı arasındaki uyuşmazlığın özel hukuktan kaynaklanmasından dolayı sigortalı, Müsteşarlığa başvuramamaktaydı. Adli mercilere başvurunun ise zaman alması, sigortacılık alanında ihtisas mahkemelerinin olmaması gibi nedenlerden dolayı, bu yola başvuran sigortalılar mağdur olmaktaydı ve bu nedenle (genellikle kendi zararlarına olacak şekilde) sigorta şirketi ile uzlaşma yoluna gitmekteydiler. Sigorta ettiren ile sigortacı tahkim yoluna ise sadece 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu’nun¹¹ (HUMK) 516 vd. maddeleri gereğince başvurabilmekteydi. Sigorta ettirenin oluşan zararın telafisi için uzun süre beklemesi, sigortanın ona sağlayacağı faydaları engellemekte ve genel olarak sigortacılık sistemine olan güveni sarsmaktaydı¹². SK’da getirilen tahkim yolu ile sigorta sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıkların “devlet mahkemelerine” başvurmadan daha hızlı, basit ve ucuz bir usulle çözüme

⁸ Ancak sigorta tahkim sisteminin SK’nın “Tahkim” başlıklı “Sekizinci Bölüm”ünde düzenlenmesine rağmen bu bölümün “sigortacılıkta tahkim” kenar başlıklı sadece bir maddeden (m. 30) oluşması ve maddenin toplam 24 fıkradan oluşması doktrinde eleştirilmektedir. Bkz. *Kurt Konca*, N.: “Sigorta Uyuşmazlıklarının Tahkim Yoluyla Çözümü”, Prof. Dr. Fırat Öztan’a Armağan, C. I, Ankara 2010, s. 1344; *Yeşilova Aras/Yeşilova*, s. 277; *Ulaş*, I.: “Sigortacılıkta Tahkim”, *Batider* 2007, C. XXIV, S. 2, s. 264.

⁹ Bkz. SK m. 2/j.

¹⁰ Bkz. *Metezade*, s. 43.

¹¹ RG. 2, 3, 4.07.1927, S. 622, 623, 624.

¹² Bu yönde bkz. SK m. 30’un Gerekçesi; *Yılmaz*, s. 38; *Metezade*, s. 43; *Kale, S./Tunç Yücel, M.*: “Sigortacılık Kanununda Tahkim”, Haluk Konuralp Anısına Armağan, Ankara 2009, s. 462; *Kurt Konca*, s. 1343; *Yeşilova Aras/Yeşilova*, s. 278. Ayrıca bkz. *Drake, R.*: “Insurance Dispute Resolution: Lessons from Europe”, s. 123; *Cohen*, s. 252. Sigorta tahkim sistemi yürürlüğe girmeden önce (o zamanki adıyla) *Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği*’ne sigorta şirketlerine ilişkin şikayetler artmıştır. Bkz. *Ulusoy, E.*: “Finans Hukukunda Tahkim”, II. Uluslararası Özel Hukuk Sempozyumu “Tahkim”, 14 Şubat 2009, İstanbul 2009, s. 238.

kavuşturulması, sigortalıların¹³ hak kayıplarının önlenmesi amaçlanmaktadır¹⁴.

Sigorta hukukunda tahkim usulü SK'nın yanı sıra ikincil mevzuatta da düzenlenmektedir. Bu bağlamda, 2007 tarihinde kabul edilen ve aynı yıl yürürlüğe giren "Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik"¹⁵ (STY) ve "2016/23 Sayılı Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik Uyarınca Sigorta Hakemlerinde Aranacak Mesleki Deneyim ile Sigorta Hakemlerine İlişkin Genelge" bulunmaktadır. Yönetmelikte en son 2016 yılında değişiklikler yapılmıştır. Ayrıca "Sigorta Tahkim Usûlü ve Sigorta Hakemlerine İlişkin Tebliğ" (Tebliğ No: 2009/1)" bulunmaktaydı. Ancak anılan Tebliğ "Sigorta Tahkim Usûlü ve Sigorta Hakemlerine İlişkin Tebliğ'in Yürürlükten Kaldırılmasına İlişkin Tebliğ"¹⁶ ile 2016 yılında yürürlükten kaldırılmıştır.

SK'da hüküm bulunmayan hallerde 1086 sayılı HUMK hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir (SK m. 30/XXIII). Dolayısıyla HUMK'da yer alan tahkim sisteminin temel esas ve usulleri çerçevesinde sigorta tahkim sistemi şekillendirilmiştir¹⁷. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun¹⁸ (HMK) "mevzuatta, yürürlükten kaldırılan 18/6/1927 tarihli ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa yapılan yollamalar, Hukuk Muhakemeleri Kanununun bu hükümlerin karşılığını oluşturan maddelerine yapılmış sayılır" (HMK m. 447/II) hükmü dolayısıyla, HMK hükümlerinin sigortacılıkta tahkim hakkında kıyasen¹⁹ uygulanacağı kabul edilmektedir (SK m. 30/XXIII)²⁰. Ancak bu hususa rağmen SK'da belirlenen tahkim sisteminin kendine özgü (*sui generis*) ve kurumsal tahkime yönelik bir sistem karakteri taşıdığı kabul edilmektedir²¹. Çalışmamızda kendine özgü olan bu sistem incelenecektir. Öncelikle kavramların tanımı yapılacak, Sigorta Tahkim Komisyonu'nun işleyişi ve tahkim yapılaması ele alınacaktır.

¹³ Bkz. yuk. dn. 3. Belirtmek gerekmektedir ki, sigorta tahkim sistemine sigortalılar sigorta şirketleri hakkında başvurabilmektedir. Sigorta şirketleri, sigortalılar hakkında sigorta tahkim sistemine başvuramamaktadırlar. Bkz. Özcan, E.: Sigorta Tahkim Komisyonu Nezdinde Tahkim Uygulaması, 2. Baskı, Ankara 2014, s. 18.

¹⁴ Kurt Konca, s. 1344; Kale/Tunç Yücel, s. 461; Yeşilova Aras/Yeşilova, s. 278. Sigorta ettirenlerin genellikle "maddi ve tecrübe bakımından zayıf" oldukları kabul edilmektedir. Özdamar, M.: "Sigorta Hukukunda Uyuşmazlıkların Çözümünde Tahkim Sistemi", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XVII, Y. 2013, S. 1-2, s. 832.

¹⁵ RG. 17.08.2007, S. 26616.

¹⁶ RG. 19.01.2016, S. 29598.

¹⁷ Bu yönde bkz. Kurt Konca, s. 1365.

¹⁸ RG. 04.02.2011, S. 27836.

¹⁹ "Kıyasen" uygulamaya ilişkin eleştiri için bkz. Yeşilova Aras/Yeşilova, s. 284.

²⁰ SK'nın 30. maddesinin HMK ile ilişkisi için bkz. Yeşilova Aras/Yeşilova, s. 281 vd. Yabancı unsurlu sözleşmeler açısından 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu (RG. 05.07.2001, S. 24453 – MTK) ile ilişkisi için bkz. Yeşilova Aras/Yeşilova, s. 283.

²¹ Ulaş, s. 248.

II. SİGORTA TAHKİMİNİN KONUSU

Yukarıda da belirtildiği üzere sigorta hukukunda tahkim yoluyla “sigorta sözleşmesinden veya Hesaptan faydalanacak kişiler ile Hesap arasında doğan uyuşmazlıkların çözümü” amaçlanmaktadır. Dolayısıyla uyuşmazlığın ya sigorta sözleşmesinden ya da Hesaptan kaynaklanması gerekmektedir²².

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun²³ 1401. maddesi gereğince sigorta sözleşmesi, “sigortacının bir prim karşılığında, kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan tehlikenin, rizikonun, meydana gelmesi hâlinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sözleşmedir”. Sigorta sözleşmesi, bir sigorta şirketi²⁴ (sigortacı) ile sigorta ettirenin karşılıklı anlaşmasıyla kurulmaktadır²⁵. Sigorta sözleşmesi kural olarak şekle bağlı değildir²⁶.

Maddede yer alan “Hesap”, zorunlu sigortalının sağladığı güvencelerle ilgili olarak, örneğin rizikonun meydana geldiği tarihte geçerli bir sigorta bulunmaması durumunda, zarar görenin uğrayacağı zararları karşılamak için Birlik bünyesinde kurulmuş olan bir kurumdur²⁷. Güvence Hesabı’nın tüzel kişiliği bulunmaktadır²⁸. Güvence Hesabı’ndan faydalanan kişiler ile Hesap arasındaki uyuşmazlıklarda da sigorta tahkim yoluna başvurulması olanaklıdır.

III. SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU

SK’nın 30. maddesi gereğince uyuşmazlıkların çözümü amacıyla 2008 yılında Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği nezdinde “Sigorta Tahkim Komisyonu” (“Komisyon”) oluşturulmuştur. Türk sigorta hukukunda tahkim Sigorta Tahkim Komisyonu yapısı altında örgütlenecek “kurumsal tahkim”²⁹ esaslı kabul edilmektedir³⁰. Komisyonun merkezi İstanbul’dadır³¹.

²² Yeşilova Aras/Yeşilova, s. 292.

²³ RG. 14.02.2011, S. 27846.

²⁴ Sigorta şirketinin bir anonim şirket veya kooperatif şirketi olması gerekmektedir. Bozer, A.: Sigorta Hukuku, Ankara 2009, s. 32.

²⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. Çeker, M.: Sigorta Hukuku, Adana 2012, s. 57.

²⁶ Bozer, s. 41; Çeker, s. 59.

²⁷ Bkz. SK m. 14. Ayrıntılı bilgi için bkz. Güvence Hesabı Yönetmeliği (RG. 26.07.2007, S. 26594); Tepedelen, Z.: Zorunlu Sigortalarda Güvence Hesabı, Ankara 2017, s. 30 vd.

²⁸ Yönetmelik ile tüzel kişilik oluşturulup oluşturulamayacağı ve Güvence Hesabı’nın taraf ehliyetini haiz olup olmadığı tartışması için bkz. Yeşilova Aras/Yeşilova, s. 294, ve özellikle dn. 44.

²⁹ Kurumsal tahkim – ad hoc tahkim ayrımı için bkz. Şanlı, C./Esen, E./Ataman Figanmeşe, İ.: Milletlerarası Özel Hukuk, 5. Baskı, İstanbul 2016, s. 590 para. 306 vd.

³⁰ Bu yönde Ulaş, s. 241; Yeşilova Aras/Yeşilova, s. 287 ve 288.

³¹ Kurt Konca, s. 1347.

Komisyon, Sigorta Tahkim Komisyonu Başkanlığı, Komisyon müdür ve müdür yardımcılarının³², raportörler ile diğer çalışanlardan teşekkül etmektedir (STY m. 5/I). Komisyon Başkanlığı, bir Müsteşarlık temsilcisi³³, iki Birlik temsilcisi, bir tüketici derneği temsilcisi³⁴ ile Müsteşarlıkça belirlenecek bir akademisyen hukukçu temsilcinin³⁵ katılımı ile oluşmaktadır (SK m. 30/II; STY m. 5/III)³⁶.

Komisyon, Birlikçe ayrı bir hesapta izlenecek olan Komisyonun bütçesini hazırlayarak Birliğe sunmak, tahkim sisteminin adil, tarafsız ve etkin bir biçimde işleyişini sağlamak için gerekli önlemleri almak, Komisyonun faaliyet sonuçları hakkında yıllık rapor hazırlayarak Birliğe ve Müsteşarlığa göndermek, bilgi işlem alt yapısını hazırlamak ve kanunlarla kendisine verilen diğer görevleri yapmakla (SK m. 30/III ve STY m. 6) yükümlüdür.

Sigortacılık yapan kuruluşla uyuşmazlığa düşen kişinin Komisyon'a başvurması gerekmektedir (SK m. 30/XV). Ayrıca Komisyon uyuşmazlığa bakacak hakemi hakem listesinden seçmektedir (SK m. 30/XV). Bu bağlamda Komisyon, hakemlere "sekreteryal destek veren kurum" olarak nitelendirilmektedir³⁷.

IV. SİGORTA TAHKİMİNDE YER ALAN KİŞİLER

A. SİGORTA HAKEMİ

Sigorta hakemi, sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişiler ile riski üstlenen taraf arasında sigorta sözleşmesinden doğan uyuşmazlıkları çözen kişiyi ifade etmektedir (SK m. 2/o ve STY m. 4/I, f)³⁸. Bazı

³² Ayrıntılı bilgi için bkz. STY m. 7.

³³ Bkz. SK m. 30/II.

³⁴ Bkz. STY m. 5/V.

³⁵ Bkz. STY m. 5/VII.

³⁶ Adalet Bakanlığına Komisyona temsilci gönderme olanağının tanınmamış olması eleştirilmektedir. Ayrıca akademisyen hukukçuların sayısının artırılması da önerilmektedir. Böylece Komisyonun bağımsızlığı artırılabacaktır. Bu yönde bkz. *Can, M.: Türk Özel Sigorta Hukuku*, Ankara 2007, s. 315; *Karasu, R.: "Sigorta Tahkimi İle İlgili Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri"*, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl: 7, Sayı: 26 (Nisan 2016), s. 54.

³⁷ Bu yönde bkz. *Yeşilova Aras/Yeşilova*, s. 280.

³⁸ Sigorta hukukunda hasar miktarına ilişkin uyuşmazlıkların çıkması halinde "hakem bilirkişi" (ekspert) kurumuna başvurulabilmektedir. "Hakem bilirkişi" kurumu SK'da düzenlenmemiş olmakla birlikte Bakanlıkça düzenlenen ve sigorta ettiren ile sigortacı tarafından imzalanan poliçe ile sigorta sözleşmesi hükmü olarak taraflarca kabul edilen genel şartlarda düzenlenmektedir. Örneğin bkz. Yangın Sigortası Genel Şartları gereğince (B.4). "Hakem bilirkişi" kurumunun, "delil sözleşmesi" niteliğinde ve kararlarının kesin olduğu kabul edilmektedir. "Hakem bilirkişiler", taraflar arasındaki uyuşmazlığı çözmemektedirler. Tahkim kurumundan farklı olması nedeniyle çalışmamızda "hakem bilirkişi" kurumu incelenmemektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. *Aybar, A.: "Sigorta ile İlgili Tahkim"*, BTHAE IV. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası, 29 Kasım-4 Aralık 1965, s. 371- 388; *Sevener, B.: "Sigortaya İlişkin İşlerde Tahkim"*, BTHAE IV. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası, 29 Kasım-4 Aralık 1965, s. 391-403; *Can, s. 81; Çeker, s. 88; Özbek, S.: "Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu Yönünden*

hakemlerin ise “*itiraz hakem heyeti*”nde yer alması olanaklıdır. İtiraz hakem heyeti, “*sigorta hakem kararlarına karşı yapılan itiraz talebini incelemek üzere Komisyon tarafından oluşturulan üç kişilik hakem heyetidir*” (STY m.4/1,ğ). Kurumsal tahkim niteliğini bünyesinde taşıyan Komisyonunda görev yapacak olan hakemlerin sahip olmaları gereken nitelikler ve uymaları gereken kurallar ayrıntılı olarak SK’nın 30. maddesinde ve STY’nin 13. maddesinin III. fıkrasının 3. cümlesinde düzenlenmektedir³⁹. HMK çerçevesinde yapılacak tahkim için seçilecek hakemlerin de bu maddede sigorta hakemleri için aranan nitelikleri taşıması gerekmektedir (SK m. 30/XXIV).

Sigorta hakemi olmak isteyenler, Müsteşarlıkça yapılacak veya yaptırılacak sınavda başarılı olmalıdırlar (STY m. 13/III, c. 1). Sınav, itiraz hakem heyetinde yer almak isteyenler ile diğer hakem adayları için ayrı ayrı yapılmaktadır (STY m. 13/III, c. 2). Sınavda başarılı olanlar hakem listelerine kaydolmak için Komisyona başvurmaları gerekmektedir. (STY m. 13/I). Başvurusu uygun görülenler kabul için Müsteşarlığa bildirilmekte ve Müsteşarlığın kabul etmesi halinde sigorta hakemleri için ayrı, itiraz hakem heyetinde yer alacak sigorta hakemleri için ayrı olmak üzere iki liste tutulmaktadır (STY m. 14/I, c.1). Bir hakem sadece bir listede yer alabilmektedir (STY m. 14/I, c.1). Hakemlerin ismi hayat⁴⁰ ve hayat dışı sigorta grupları için ayrı ayrı olmak üzere Komisyon tarafından tutulan listeye kaydedilmektedir (STY m. 14/II)⁴¹. Sigorta hakeminin ismi, sigorta hakemliği yapmak için gereken nitelikleri kaybetmişse veya tarafsızlık ilkesine aykırı hareket ettiği tespit edilmişse sürekli olarak; kendisine ulaşan dosyaları bir yıl içinde en fazla üç kez zamanında sonuçlandırmamışsa bir yıl süreyle listeden silinmektedir (SK m. 30/XI; STY m. 14/IV)⁴².

Sigorta hakemliği ücret karşılığında yapılmaktadır. Hakemlik ücreti Komisyonun görüşü alınarak Müsteşarlıkça belirlenmektedir. Hakem ücreti Komisyon tarafından ödenmektedir⁴³ (SK m. 30/XVIII, STY m. 6/I, e).

B. SİGORTA RAPORTÖRÜ

SK’nın 2. maddesinin (o) bendi gereğince sigorta raportörü, “*sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişiler ile riski üstlenen taraf*

Sigortacılıkta Tahkime Bakış”, Legal Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Dergisi, 2009, S. 2, s. 224; Ulaş, s. 240; Ulusoy, s. 238.

³⁹ Ayrıca bkz. STY m. 13/IV; Hazine Müsteşarlığı tarafından düzenlenen 22.06.2016 tarihli ve 2016/23 sayılı “*Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik Uyarınca Sigorta Hakemlerinde Aranacak Mesleki Deneyim ile Sigorta Hakemlerine İlişkin Genelge*” ile deneyim şartının karşılanmadığı haller sayılmaktadır.

⁴⁰ Hayat sigortası TTK m. 1487/I’de tanımlanmaktadır.

⁴¹ Ayrıca bkz. STY m. 14/VI, SK m. 30/X.

⁴² Ayrıca bkz. STY m. 14/III, 14/A ve 14/V.

⁴³ Ulaş, s. 244. Hakem ücretinin kararda yer alması gerekmemektedir. Bu yönde bkz. Ulaş, s. 260.

arasında sigorta sözleşmesinden doğan uyuşmazlıkların çözümü amacıyla Komisyona intikal etmiş şikâyetler üzerinde ön incelemeyi yapan kişiyi” ifade etmektedir⁴⁴. Raportörler de hayat ve hayat dışı sigorta gruplarına ayrılmakta ve buldukları gruba uygun uyuşmazlıklara ilişkin görev almaktadırlar (SK m. 30/VII).

2013 yılında SK’nın 30. maddesinin XII. fıkrasında yapılan değişik ile itiraz sistemi getirilmiştir. Bu bağlamda itiraz yetkilisi kavramı STY’ye eklenmiştir. İtiraz yetkilisi, “*itiraz hakem heyetine intikal etmiş dosyalar üzerindeki ön incelemeyi yapan kişiyi*” ifade etmektedir (STY m. 4/I,h). İtiraz yetkilisinde aranan özellikler SK ve STY’de düzenlenmemiş olmakla birlikte, niteliği gereği raportör ile aynı olması nedeniyle raportörlerde aranan özelliklerin itiraz yetkilisinde de aranması gerektiği kanaatindeyiz.

C. HAKEM VE RAPORTÖRLERİN TARAFSIZLIĞI

SK’nın 30. maddesinin XIX. fıkrası gereğince sigorta hakem ve raportörlerinin tarafsız olmaları gerekmektedir⁴⁵. Bu bağlamda sigorta şirketlerinin, reasürans şirketlerinin, sigortacılık yapan diğer kuruluşların, sigorta eksperlerinin, sigorta acentelerinin ve brokerlerin ortakları, yönetim ve denetiminde bulunan kişiler ve bunlar adına imza atmaya yetkili olanlar ile tüm bu kuruluşlarda meslekî faaliyette bulunanlar ve sigorta eksperleri, sigorta acenteleri ve brokerler sigorta hakemliği yapmamaktadırlar⁴⁶. Bu sınırlandırmalar belirtilen kimselerin eş ve çocukları için de söz konusu olmaktadır (SK m. 30/XIX). Her ne kadar fıkranın ikinci cümlesi sadece hakemler için düzenlenmişse de aynı cümlenin raportörleri de kapsadığı ileri sürülebilir. Hükmün emredici niteliği dolayısıyla, anılan durumda olan kişiler hakem olarak atanmışsa, hakem listesinden silinmeleri gerekmektedir⁴⁷.

“*Hukuk [Usulü] Muhakemeleri Kanununun 34. [28.] maddesi sigorta hakemleri hakkında da uygulanmaktadır*” (SK m. 30/XIX). HMK’nın 34. maddesi hâkimin davaya bakmaktan yasaklı olduğu halleri düzenlemektedir. Benzer bir

⁴⁴ Raportörlerde aranan nitelik için bkz. STY m. 8/I. Komisyon müdüründe aranan niteliklere raportörlerin de sahip olması gerekmektedir. Bkz. *Ulaş*, s. 247. Ayrıca bkz. STY m. 8/II

⁴⁵ Hükümde belirtilmemiş olmakla birlikte tarafsızlık yanında hakem ve raportörlerin *bağımsız* olmaları da gerekmektedir. Sistemin genel olarak bağımsız olması yönünde bkz. *Drake*, s. 124. Ayrıca önemi nedeniyle belirtmek gerekmektedir ki, diğer yükümlülükleri yanında SK’nın 30. maddesinin XX. fıkrasına göre hakem ve raportörlerin sır saklama yükümlülüğü bulunmaktadır. Hakem ve raportörler işleri dolayısıyla öğrendikleri bilgi ve sırları ilgililerin izni olmaksızın açıklayamamaktadırlar. Nitekim tahkimin tercih edilme nedenleri arasında tahkim yargılamasındaki gizlilik esası büyük rol oynamaktadır. Bu yönde bkz. *Kurt Konca*, s. 1355. Ancak suç teşkil eden hallerin yetkili mercilere bildirmeleri gerekmektedir (SK m. 30/XIX).

⁴⁶ Alman hukuku bakımından ombudsmanlar için bkz. *Römer*, s. 1253.

⁴⁷ Bu yönde bkz. *Ulaş*, s. 245.

hüküm STY'nin 18. maddesinde yer almaktadır. Bu hüküm gereğince hakem, kendisine ait olan veya doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak ilgili bulunduğu uyuşmazlıklara, aralarında evlilik bağı kalkmış olsa bile eşinin; kan veya kayın yönünden altsoyunun ve üstsoyunun; üçüncü dereceye kadar kan veya ikinci dereceye kadar kayın hısımlarının; aralarında evlâtlık ilişkisi bulunan kişilerin uyuşmazlıklarına ve taraflardan birinin vekili vasisi veya kayyım sıfatıyla hareket ettiği uyuşmazlıklar ile tahkim sırasında, yönetim kurulunda bulunduğu tüzel kişiye ait uyuşmazlıklara bakamamaktadır⁴⁸. Bu durumlarda hakemin hakemlik görevinden kendiliğinden -taraflar durumu ileri sürmeden de- çekilmek zorunda olduğu belirtilmektedir⁴⁹.

Ayrıca SK'nın HMK'ya yaptığı atıftan dolayı (SK m. 30/ XV) taraflar ve hakemin kendisi⁵⁰, anılan kanunda yer alan hâkimi ret nedenlerine dayanarak hakemi reddedebilmektedirler⁵¹. SK gereğince ret talebi Komisyona, durumun öğrenildiği tarihten itibaren en geç beş iş günü içinde bir dilekçeyle yapılmakta ve bu talep üzerine Komisyon müdürü, iki tarafın görüşlerini dinledikten sonra konu hakkında en geç beş iş günü içinde karar vermektedir (SK m. 30/XV). Ancak STY'nin 17. maddesinde tarafların atanmış hakemi, atamayı öğrendikleri tarihten itibaren on beş gün içinde yazılı olarak reddedebileceği öngörülmektedir. STY'de öngörülen bu düzenlemenin SK'ya aykırı olduğu ileri sürülmektedir⁵². Zira SK uyarınca hakemin reddi için öngörülen süre tahkim yargılaması içinde herhangi bir zamanda başlayabilecekken, yönetmelik gereğince atamaların öğrenilmesinden itibaren on beş gün geçtikten sonra hakemin reddi ileri sürülemez. Bir başka ifade ile hakemin ret sebeplerinin hakemin atanmasından çok daha sonra ortaya çıkması durumunda yönetmelik hükümlerine göre hakem reddedilemeyecektir.

Yönetmeliğin anılan hükmü ile tahkim yargılamasının hızlı bir şekilde sonuçlandırılması amaçlanmaktadır. Ancak yönetmelik düzenlemesinin tarafsız hakemlerce verilen adil bir karara ulaşılmasına engel olması nedeniyle uygulanmaması gerektiği doktrinde ifade edilmektedir⁵³. Bir başka görüşe göre ise her iki hüküm birlikte değerlendirilmekte, reddi gerektiren hususun öğrenildiği tarihten itibaren en geç beş iş günü içerisinde ve her halükârda hakemlerin atanmasının öğrenildiği tarihten itibaren on beş gün içerisinde ret talebinin Komisyona bir dilekçeyle yapılması gerekmektedir⁵⁴. Yönetmelikte 19 Ocak 2016 tarihinde son değişiklik yapılmış ancak bu değişikliklerde 17.

⁴⁸ Ayrıca bkz. SHT m. 5.

⁴⁹ Bu yönde Kurt Konca, s. 1354; Ulaş, s. 245.

⁵⁰ Bu yönde bkz. Kurt Konca, s. 1355; Kale/Tunç Yücel, s. 467; Ulaş, s. 246.

⁵¹ Bkz. HMK'nun 36 ve STY m. 17.

⁵² Bu yönde Kurt Konca, s. 1354.

⁵³ Kurt Konca, s. 1354.

⁵⁴ Bu yönde Kale/Tunç Yücel, s. 467.

maddenin I. fıkrasında anılan husus düzeltilmemiştir. Bu nedenle kanaatimizce son görüşün dikkate alınması, başka bir ifade ile SK ile STY hükümlerinin birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir.

Hakemin reddi talebi üzerine Komisyon Müdürü her iki tarafın görüşlerini dinledikten sonra bu konuda en geç beş iş günü içerisinde karar vermektedir (SK m. 30/XV). Beş günlük süre tarafların görüşlerini Komisyona iletilmesinin tamamlanması ile başlamaktadır⁵⁵ (SK m. 30/XV). Bu süre içerisinde tahkim yargılaması için öngörülen sürenin devam edip etmeyeceği, uyuşmazlığın hakem heyeti tarafından mı yoksa sadece tek hakem tarafından mı incelendiğine bağlıdır. Zira uyuşmazlık tek hakem tarafından görülmekte ise tahkim süresinin duracağı kabul edilmektedir. Uyuşmazlığın hakem heyeti tarafından görülmesi durumunda ise hakemin reddinin tahkim süresini durdurmadığı kabul edilmektedir⁵⁶.

V. SİGORTA TAHKİM SİSTEMİNE ÜYELİK

Sigorta tahkim sistemine başvurulabilmesi için öncelikle sigorta tahkim sistemine üye olunması gerekmektedir. Sisteme üye olunması ile birlikte Komisyon nezdindeki tahkim sisteminin yargı yetkisi kabul edilmiş olmaktadır⁵⁷. Sigorta tahkim sistemine “*sigortacılık yapan kuruluşlar*” üye olabilmektedir (SK m. 30/I, 2⁵⁸). Bu kuruluşlar “*sigorta şirketleri*” başka bir ifade ile “*sigortacı*”lardır⁵⁹. Emeklilik şirketleri de hayat sigortaları yapabiliyor olmaları nedeniyle ve Güvence Hesabı⁶⁰, Doğal Afet Sigortaları Kurumu ile Tarım Sigortaları Havuzu (TARSİM) gibi kuruluşlar da anılan ifade kapsamındadır⁶¹. 2018 yılı itibarıyla, sigorta tahkim sisteminin 51 sigortacılık yapan kuruluş üyesi bulunmaktadır⁶². Sisteme üye olmanın sigorta şirketleri bakımından bir prestij olarak görüldüğü ifade edilmektedir⁶³.

⁵⁵ Ulaş, s. 246.

⁵⁶ Bu yönde Kale/Tunç Yücel, s. 468.

⁵⁷ Yeşilova Aras/Yeşilova, s. 294.

⁵⁸ Fıkranın birinci cümlesinde “*riski üstlenen taraf*” ifadesi kullanılmaktadır. Bkz. yuk. dn. 4

⁵⁹ Bozer, s. 32; Kender, R.: Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku, İstanbul 2013, s. 34; Yeşilova Aras/Yeşilova, s. 278.

⁶⁰ Yeşilova Aras/Yeşilova’ya göre Güvence Hesabı’nın üye olması gerekmemektedir. Bkz. Yeşilova Aras/Yeşilova, s. 290 ve s. 295, dn. 44. Ancak Güvence Hesabı da sigorta tahkim sistemine üyedir. Bu bağlamda sigortacılık yapan kuruluş ifadesine Güvence Hesabı da dahildir. Bkz.

http://www.sigortatahkim.org/index.php?option=com_content&view=article&id=76&Itemid=91 (07.06.2018). Ayrıca Özdamar, Tahkim, s. 845.

⁶¹ Yeşilova Aras/Yeşilova, s. 293.

⁶² Liste için bkz.

http://www.sigortatahkim.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=76&Itemid=91 (07.06.2018).

⁶³ Bu yönde bkz. Kurt Konca, s. 1351; Seneviratne, s. 18.

Sigorta acentelerinin sisteme üye olup olamayacakları ve bu bağlamda acentelere aleyhine Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvurulup başvurulamayacağı konusu tartışılmaktadır. Nitekim Türk Ticaret Kanunu'nun 105. maddesinin II. fıkrası gereğince acentenin aracılıkta bulunduğu veya yaptığı sözleşmelerden dolayı acenteye karşı dava açılabilir. Ancak dava sonucu alınan kararlar acentelere uygulanmamaktadır (TTK m. 105/III). Bizim de katıldığımız hâkim görüş gereğince SK'nın 30. maddesinin I. fıkrasında "*riski üstlenen taraf*" arasındaki uyuşmazlıkların tahkim ile çözümleneceği düzenlenmesi ve acentelerin risk üstlenen taraf niteliğinde olmamaları nedeniyle, acenteler sigorta tahkim sistemine üye olamamaktadırlar. Bu bağlamda onlara karşı Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvuru mümkün olamamaktadır⁶⁴.

Sigortacılık yapan kuruluşlardan, sigorta tahkim sistemine üye olmak isteyenler, durumu yazılı⁶⁵ olarak Komisyona bildirmelidirler⁶⁶ (SK m. 30/I). Bu hüküm gereğince SK'nın 30. maddesine göre sigorta hukukunda tahkim, zorunlu tahkim olmayıp, ihtiyari, başka bir ifade ile tarafların isteğine bağlı bir tahkim yoludur. Nitekim anılan maddede sigortacılık yapan kuruluşların sisteme katılmaları, onların isteğine bağlı tutulmaktadır⁶⁷. Bu kapsamda

⁶⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. *Karasu*, s. 57; *Özdamar, Tahkim*, s. 846; Acenteler aleyhine de tahkim yolunun önünün açılması gerektiğine ilişkin bkz. *Karasu*, s. 58; *Özdamar, Tahkim*, s. 846.

⁶⁵ *Ulaş'a* göre yazılı başvuru, geçerlilik değil bir ispat koşuludur. Sigorta kuruluşu yazılı başvuru haricindeki tüm koşulları yerine getirmişse, sisteme üye kabul edilmelidir. Bkz. *Ulaş*, s. 248.

⁶⁶ Sigorta kuruluşları Komisyona üye olarak, bir bakıma, Komisyon kararlarına uyacaklarını da tekeffül etmiş olmaktadır. Bkz. *Özdamar, Ombudsmanlık*, s. 324; *Alman Sigorta Ombudsmanlığı Derneği Tüzüğü* m. 5/II.

⁶⁷ Bu yönde *Ulaş*, s. 240 ve 248; *Yeşilova Aras/Yeşilova*, s. 288. *Özdamar'a* göre sistemi tamamen ihtiyari tahkim olarak nitelendirmek doğru olmayacaktır. Yazara göre, sisteme üyelik ihtiyari olmakla birlikte, sisteme üye olduktan sonra sigortacılık yapan kuruluşların tahkim başvurularını reddedememeleri, sistemin "*karma yapıya sahip olduğu izlenimini doğurmaktadır*". Bkz. *Özdamar, Tahkim*, s. 840; aynı yönde *Karasu*, s. 53 vd.

Ulusoy ise sigorta tahkim sistemini "*nispi zorunlu tahkim*" olarak nitelendirmektedir. Nitekim tahkime gidilmesi "*taraplardan sadece birisinin rızasına bağlı*"dır. Bkz. *Ulusoy*, s. 237 ve 239 vd.

Her ne kadar zorunlu tahkimde tarafların tahkim anlaşmaları yapmaları gerekmekte ve taraflardan birinin başvurusu tahkim yargılamasının başlaması için yeterli sayılıyorsa da (bkz. bu yönde *Özekes/Birben*, s. 161) kanaatimizce sigorta hukukunda tahkim sistemini ihtiyari tahkim olarak değerlendirmek gerekmektedir. Nitekim sigortacılık yapan kuruluşun sisteme üye olması isteğe bağlıdır ve bu üyelik tarafların adli yargıya veya HMK gereğince *ad hoc* tahkime başvuru yollarını kapamamaktadır (bkz. *Aybar*, s. 406; aşa. dn. 102). SK m. 30 ile, sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişiye alternatif bir yöntem sunulmaktadır. (İhtiyari ve zorunlu tahkim hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. *Özekes/Birben*, s. 150 vd.) Ancak *Ulusoy*, tarafından kullanılan "*nispi zorunlu tahkim*" ifadesi günümüzde zorunlu sigortalara ilişkin Sigorta Tahkim Komisyonuna başvurulması durumunda geçerli olabilecektir. Nitekim zorunlu sigortalara ilişkin uyuşmazlıklarda sigorta kuruluşunun tahkim sistemine üye olma koşulu bulunmamaktadır. Dolayısıyla sigorta ettiren Sigorta Tahkim Komisyonuna

sigorta uyuşmazlıklarının tahkim yoluyla çözümlenmesi üç şekilde ortaya çıkabilmektedir.

1. Sigortacılık Yapan Kuruluşun Sisteme Üye Olmaması Durumunda Başvurulacak Tahkim Usulü

İlk olarak, sigortacılık tahkim sistemine üye olmayan sigortacılık yapan kuruluş ile sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişi, uyuşmazlığın tahkim yoluyla çözümleneceğine ilişkin yazılı bir anlaşma yapabilmektedir⁶⁸. Taraflar müstakil bir tahkim sözleşmesi yapabilecekleri gibi akdettikleri sigorta sözleşmesine bir tahkim şartı da koyabilmektedirler. Taraflar arasındaki bu anlaşmayı ortaya çıkaran sözleşme veya şartın mutlaka açık ve yazılı olması gerekmektedir. Bu durumda taraflar HMK gereğince *ad hoc* tahkim⁶⁹ yoluna başvurabilecektir⁷⁰. HMK hükümleri (HMK m. 407-444) doğrudan uygulanacaktır⁷¹. Sigortacılık yapan kuruluşun, sigorta tahkim sistemine üye olmaması nedeniyle taraflar SK gereğince sigortacılık tahkim sistemine gidememekte, başka bir ifade ile sigortalı Komisyona başvuramamaktadır (STY m. 15/1 son cümle)⁷². Ancak HMK çerçevesinde yapılacak tahkim için seçilecek hakemlerin de SK'nın 30. maddesinin VIII. fıkrasında düzenlenen sigorta hakemleri için aranılan nitelikleri taşıması gerekmektedir (SK m. 30/XXIV)⁷³.

2. Sigortacılık Yapan Kuruluşun Sisteme Üye Olması ve Sigortalıyla Arasında Tahkim Anlaşması Yapılmış Olması Durumunda Başvurulacak Tahkim Usulü

İkinci olarak sigortacılık tahkim sistemine üye olan sigortacılık yapan kuruluş ile uyuşmazlığa düşen sigortalı arasında HMK hükümleri gereğince tahkim anlaşması yapılmış olabilir. Bu durumda iki seçenek ortaya çıkmaktadır:

a. İlk seçenek olarak taraflar yukarıda açıklanan HMK gereğince *ad hoc* tahkim yoluna başvurabilecektir.

b. İkinci seçenek olarak sigortacılık yapan kuruluşun sigortacılık tahkim sistemine üye olması dolayısıyla sigortalı Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvurabilecektir. Bu durumda SK'nın 30. maddesi uygulama bulmaktadır⁷⁴.

başvurması durumunda, sigorta kuruluşu zorunlu olarak tahkim davasına devam edecektir. Bkz. *Ulusoy*, s. 240.

⁶⁸ *Kale/Tunç Yücel*, s. 464.

⁶⁹ Bkz. yuk. dn. 28.

⁷⁰ *Yeşilova Aras/Yeşilova*, s. 288.

⁷¹ *Can*, s. 316; *Kurt Konca*, s. 1349; *Yeşilova Aras/Yeşilova*, s. 288.

⁷² *Ulaş*, s. 249; *Yeşilova Aras/Yeşilova*, s. 295-296. Aşa. dn. 80.

⁷³ Böylece sigorta sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıkların, Tahkim Komisyonu dışında HMK çerçevesinde tahkim kurumu ile çözümlenmesi halinde, uygulamada paralellik sağlanması bakımından sigortacılık alanında belirli nitelikleri taşıyan sigorta hakemlerine başvurulması amaçlanmaktadır. Bkz. *Yılmaz*, s. 48.

⁷⁴ *Yeşilova Aras/Yeşilova*, sigorta tahkim sistemine üye olan kuruluş ile menfaat sahibi

3. Sigortacılık Yapan Kuruluşun Sisteme Üye Olması ve Sigortalıyla Arasında Tahkim Anlaşması Yapılmamış Olması Durumunda Başvurulacak Tahkim Usulü

Son olarak ise taraflar arasında bir tahkim sözleşmesi bulunmamasına rağmen, sigortacılık yapan kuruluş sigorta tahkim sistemine üye olması nedeniyle, sigortacılık yapan kuruluş ile uyumsuzluğa düşen kişi tahkim usulünden yararlanabilmektedir⁷⁵. Sigortacılık yapan kuruluşun, sigorta tahkim sistemine üye olması, - SK'nın HMK'dan daha özel nitelikte olması sebebiyle-HMK'nın 412. maddesinin III. fıkrasında aranan yazılı tahkim sözleşmesi yapma şartına istisna getirmektedir⁷⁶. Dolayısıyla sigortacılık yapan kuruluşların sigorta tahkim sistemine üye olmaları tahkim yoluna başvuru bakımından büyük önem arz etmektedir⁷⁷.

İstisnai olarak sigorta tahkim yoluna başvurulabilmesi için zorunlu sigortalara⁷⁸ ilişkin üye olma zorunluluğu bulunmamaktadır. SK'nın 30.

arasında özel bir tahkim sözleşmesi mevcut ise, sadece adli yargı yolunun değil (HMK m. 413), Komisyona başvuru yolunun da kapandığını ileri sürmektedir. Zira sigortacılıkta tahkim yolu, adli yargı yolunun bir alternatifidir. Bkz. *Yeşilova Aras/Yeşilova*, s. 291 ve 302. Biz bu görüşe katılmamaktayız. Nitekim öncelikle *Yeşilova Aras/Yeşilova*'nın görüşüne aykırı olarak (bkz. s. 299) tahkim anlaşmasıyla taraflar adli yargı yolundan tam anlamıyla feragat etmiş olmamaktadırlar. Tahkim anlaşması mevcut ise, mahkeme re'sen görevsizlik kararı vermemektedir. İlk itiraz ileri sürülmektedir. İlk itiraz ileri sürülmez ise, mahkeme uyumsuzluğu çözebilmektedir. *Kuru, B./Arslan, R./Yılmaz, E.*: Medeni Usul Hukuku, 23. Baskı, Ankara 2012, s. 805; *Pekcanitez, H./Atalay, O./Özekes, M.*: Medeni Usul Hukuku, Ankara 2014, s. 1075. Bununla birlikte taraflar özel bir tahkim sözleşmesi yapmış olsalar dahi, "anlaşmak suretiyle her zaman bu yola başvurmadan vazgeçebilirler". Bkz. Özekes, Muhammet/Birben, Erhan: "2822 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunundaki Mecburi Tahkim ile İhtiyari Tahkimin Karılaştırılması", Prof. Dr. Turhan Tüfan Yüce'ye Armağan, İzmir 2001, s. 161. Aşa. dn. 76'de belirtildiği üzere Komisyona başvuru ile sigorta anlaşması kurulmuş sayılmaktadır. Dolayısıyla Komisyona başvuru ile taraflar eski tahkim anlaşmaları yerine geçecek yeni bir anlaşma yapmış olmaktadır. Ayrıca sigorta tahkimine başvuru hakkından önceden feragat edilmesi geçerli değildir. Bu yönde bkz. Özdamar, Tahkim, s. 840.

⁷⁵ Kurt Konca, s. 1345.

⁷⁶ SK m. 30/1'de "...ilgili sözleşmede özel bir hüküm olmasa bile..." ifadesi yer almaktadır. Bkz. *Kale/Tunç Yücel*, s. 464 vd; *Yeşilova Aras/Yeşilova*, s. 300.

⁷⁷ Özdamar ve *Yeşilova Aras/Yeşilova*'ya göre tahkim sistemine üye olmayı "aleni bir icap" olarak, uyumsuzluk nedeniyle Komisyona başvuruyu da "genel icabın ilgili kimse tarafından... kabulü" şeklinde değerlendirmek gerekmektedir. Böylece Komisyona başvuru ile "kendiliğinden bir tahkim anlaşması" kurulmaktadır. Bkz. Özdamar, Tahkim, s. 841; *Yeşilova Aras/Yeşilova*, s. 290-291; *Karasu*, s. 54. ICSID tahkimi ile karşılaştırma için bkz. *Yeşilova Aras/Yeşilova*, s. 301, dn. 51.

⁷⁸ Sigorta ettirenin belirli bir sigorta türünde kanun hükmü gereğince sigorta yapma zorunluluğu bulunmakta ise "zorunlu sigorta" söz konusudur. Ayrıntılı bilgi için bkz. *Kender*, s. 194. Aynı şekilde sigorta şirketleri de "faaliyet gösterdiği sigorta branşlarının kapsamında bulunan zorunlu sigortalıyı yapmaktan kaçınmaz" (SK m. 13/1; zorunlu sorumluluk sigortalılarına ilişkin TTK m. 1483). Örn. zorunlu deprem sigortası. Bu sigorta sözleşmesi DASK tarafından

maddesinin I. fıkrasının 4. cümlesi gereğince zorunlu sigortalara ilişkin uyuşmazlıklarda sigorta kuruluşları tahkim sistemine üye olmasalar dahi sigortalılar Komisyona başvurabileceklerdir. Sigorta kuruluşları Komisyona üye olmadıkları için yetki itirazında bulunamayacaklardır⁷⁹.

Tahkim sistemine üye olmak isteyen sigorta kuruluşlarından katılma payı alınmaktadır (SK m. 30/XII)⁸⁰. Katılım payı yılda bir kez alınacak sabit katılım payı ile dosya başına alınacak katılım ücretinden oluşmaktadır (STY m. 11/II). Sisteme üyelik sabit katılım payının ödenmesiyle başlamaktadır. Sisteme üye olunmadan önce sigorta ettirenlerle SK ve STY çerçevesinde tahkim anlaşması yapılamamaktadır (STY m. 15/I)⁸¹. Katılma payını ödemeyen üyeye, ödemeyi gecikme faizi ile birlikte yapması için Komisyon tarafından on beş günlük süre verilmektedir. Bu sürenin sonunda katılım payının ödenmemesi durumunda üye sistemden çıkartılmaktadır. Bu durum, üyelik döneminde yapılan sözleşmelerden doğan uyuşmazlıkların çözümü için ilgililerin tahkim sistemine başvurma hakkını engellemektedir. Dolayısıyla üye sistemden çıkarılsa dahi, üyelik döneminde yapılan sigorta sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıkları için Komisyona başvurulabilecektir⁸². Ancak bu uyuşmazlıkların çözümü için yapılan giderler eski üyeye rücu edilmektedir (STY m. 15/II). Aynı hususun sigorta kuruluşunun kendi isteğiyle sistemden çıkması durumunda da geçerli olduğu görüşündeyiz⁸³.

Sigorta kuruluşunun sisteme üye olmadan önce akdettiği sözleşmelerden doğan uyuşmazlıkların Komisyon bünyesinde tahkim sistemi ile çözüme kavuşturulup kavuşturulamayacağına ilişkin bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. Ancak bizim de katıldığımız hâkim görüş gereğince,

doğrudan veya DASK ad ve hesabına DASK ile sözleşme ilişkisi bulunan sigorta şirketleri tarafından yapılmaktadır (Zorunlu Deprem Sigortası Tarife ve Talimat Tebliği m. 7/1 – RG. 31.12.2016, S. 29935). Riziko meydana geldiği zaman ödeme DASK tarafından yapılmaktadır (Zorunlu Deprem Sigortası Genel Şartları B.4.1 - RG. 13.05.2011, S. 27933). Zorunlu Deprem Sigortası Genel Şartları'nın C.6 maddesinde Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvurulabileceği açıkça belirtilmiştir. DASK sigorta tahkim sistemine üyedir. Ancak üye olmasaydı dahi SK m. 1 nedeniyle DASK'a karşı SK gereğince tahkim yoluna başvurulabilecekti.

Benzer şekilde "Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları Tebliği"nin (RG. 14.05.2015, S. 29355) C.7. maddesinde de uyuşmazlık çözümü için Sigorta Tahkim Komisyonu'na gidilebileceği belirlenmiştir.

⁷⁹ Karasu, s. 53. Zorunlu sigortalara ilişkin tahkim sistemine üyelik aranmaması dolayısıyla zorunlu sigortalar bakımından zorunlu tahkimin söz konusu olduğu ileri sürülebilir. Bkz. yuk. dn. 66.

⁸⁰ Ayrıca bkz. SK m. 30/XIII.

⁸¹ Hükmün eleştirisi için bkz. Ulaş, s. 249. Bu eleştiriye karşı bkz. Yeşilova Aras/Yeşilova, s. 296, dn. 45.

⁸² Nitekim sigorta ettirenle Komisyona üye olunduğuna ilişkin güven oluşturulmuştur. Bkz. Karasu, s. 53; Yeşilova Aras/Yeşilova, s. 297.

⁸³ Bu yönde Yeşilova Aras/Yeşilova, s. 298, dn. 46.

sigorta kuruluşunun sisteme üye olmadan önce akdettiği sözleşmelerden doğan uyuşmazlıkların sigortacılık tahkimi yoluyla çözülmesi mümkündür. Bu bağlamda rizikonun meydana geldiği tarih esas alınmaktadır. Sözleşmenin akdedildiği tarih önem arz etmemektedir. Rizikonun meydana geldiği anda sigorta kuruluşu sisteme üye ise, Komisyona başvurulabilenmelidir⁸⁴.

VI. TAHKİM YARGILAMASI

A. BAŞVURU

“*Sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişi*” gerçek veya tüzel kişi olarak genellikle “*sigorta ettiren*”dir. “*Sigorta ettiren*”, sigorta sözleşmesini akdeden kişidir. Sigorta sözleşmesi ile menfaati güvence altına alınan, başka bir anlatımla sigorta korumasından yararlanan kimse “*sigortalı*” olarak ifade edilmektedir. Genellikle sigorta ettiren ile sigortalı aynı kişidir. Ancak örneğin başkası hesabına sigortada, sigorta ettiren ile sigortalı aynı kişi değildir. Başkası hesabına sigortada, “*sigorta ettiren*”, “*sigortalı*”nın menfaatine sigorta sözleşmesini akdetmektedir. “*Sigorta ettiren*” sözleşmeden doğan yükümlülükleri yerine getirir ancak “*sigortalı*” sigorta tazminatını talep etme hakkını haizdir. Dolayısıyla hükümde geçen “*sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişi*”nin “*sigortalı*” olarak anlaşılması gerekmektedir. Ancak sorumluluk sigortalarında her ne kadar “*sigortalı*”nın menfaati koruma altına alınmakta ise de Türk Ticaret Kanunu’nun 1478. maddesinde zarar gören üçüncü kişilerin de sigortacıya karşı doğrudan doğruya talep hakkı düzenlenmiştir. Dolayısıyla sorumluluk sigortalarına ilişkin durumlarda 3. kişinin de sigorta tahkim sistemine başvurması mümkündür. Hayat sigortalarında ise “*sigorta ettiren*”, “*sigortalı*” ve “*lehtar*” kural olarak aynı kişidir. “*Sigortalı*” hayatı sigorta edilen kimsedir (*riziko şahsı*). “*Lehtar*”, lehine hayat sigortası yapılan kişidir. Dolayısıyla hayat sigortalarında “*lehtar*” sigorta bedelini talep etme hakkını haizdir. Bu bağlamda hayat sigortalarına ilişkin “*lehtar*”ın sigorta tahkim sistemine başvurması olanaklıdır⁸⁵.

Sigortalının, lehtarın veya sorumluluk sigortalarında zarar gören kişinin Komisyona doğrudan başvurusu esastır. Ancak sigortalının kendisini temsil

⁸⁴ Bu yönde *Karasu*, s. 53; *Kurt Konca*, s. 1356. Örn. Zorunlu Deprem Sigortası Genel Şartları’nın C.6 maddesinde “*uyuşmazlık konusu olayın üyelik tarihinden sonra meydana gelmiş olması halinde*” Sigorta Tahkim Komisyonuna başvurulabileceği açıkça belirtilmiştir. Karş. *Yeşilova Aras/Yeşilova*, s. 299. Yazarlar ihtilafın çıktığı tarih ile Komisyona başvuru yapıldığı tarih esas almaktadırlar. Ancak her iki tarih birbirinden farklıdır. Kanaatimizce rizikonun meydana geldiği tarih dikkate alınmalıdır.

⁸⁵ Kavramlar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. *Bozer*, s. 32 vd, s. 210; *Can*, s. 192 vd; *Kender*, s. 215 vd. Ayrıca bkz. *Ulusoy*, s. 241. Sorumluluk sigortasında zarar gören üçüncü kişinin başvuru hakkına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. *Özdamar*, Tahkim, s. 845; *Yeşilova Aras/Yeşilova*, s. 292 vd; *Kurt Konca*, s. 1356.

etmek üzere bir avukata vekalet vermesi de pekâlâ mümkündür. Başvuru için öncelikle uyuşmazlığa konu rizikonun, hakkında başvuruda bulunulan sigorta kuruluşunun tahkim sistemine üye olduğu tarihten sonra meydana gelmiş olması gerekmektedir⁸⁶. Üyelik tarihinden önce meydana gelen rizikolara ilişkin başvurular, Komisyon tarafından dikkate alınmamaktadır⁸⁷.

Komisyonla başvuru sırasında başvuru ücreti alınmaktadır⁸⁸ (SK m. 30/XII). Başvuru ücreti uyuşmazlığa konu olan miktara göre değişiklik göstermektedir. Uyuşmazlık miktarı 5.000 TL'ye kadar olan uyuşmazlıklarda başvuru ücreti 100 TL; 5.001- 15.000 TL arası uyuşmazlıklarda 250 TL; 15.001-20.000 TL arası uyuşmazlıklarda 350 TL; son olarak 20.001 TL ve üzeri uyuşmazlıklarda ise başvuru ücreti uyuşmazlık tutarının %1,5'idir (en az 350 TL olmak üzere)⁸⁹.

Başvuru Komisyonun merkezine ya da başvuru yapan kişinin ikametgâhının bulunduğu ya da rizikonun gerçekleştiği yerdeki büroya yapılmaktadır. Uyuşmazlık başvurularında, başvuru formu⁹⁰, uyuşmazlığa ilişkin bilgi ve belgeler ile başvuru ücretinin yatırıldığına dair belgenin yer alması gerekmektedir⁹¹ (STY m. 16/I).

Komisyonla yapılan başvuru tarihinde sigorta tahkiminde davanın açıldığı kabul edilmektedir⁹². Başvuru üzerine uyuşmazlığın hayat veya hayat dışı sigortalarından hangisine girdiğine karar verilerek, uyuşmazlığa ilişkin dosya bu konudaki uzmanlığına göre ilgili raportöre havale edilmektedir (STY m. 16/II).

⁸⁶ Bkz. yuk. V.

⁸⁷ Kurt Konca, s. 1356.

⁸⁸ Sigorta ombudsmanlığı uygulamalarında genellikle başvuru ücreti alınmadığı görülmektedir. Bkz. Cohen, s. 253. Örn. Fransa, bkz. Özdamar, Ombudsmanlık, s. 312; Metezade, s. 41. Almanya'da başvurunun ücretsiz olduğuna ilişkin bkz. Römer, s. 1253. Türk sigorta hukukunda tahkim sisteminin "gereksiz kullanımını" önlemek amacıyla "cüzi bir ücret alınması" kanun koyucu tarafından kararlaştırılmıştır. Ayrıca bkz. Özdamar, Tahkim, s. 836. Ancak ücretin günümüzde "cüzi bir ücret"i aşılıyor olması ve başvuru için caydırıcı bir etkiyi haiz olması tartışılabilir. Başvuru ücretinin yüksek olmasına ilişkin eleştiri için bkz. Karasu, s. 65 vd.

⁸⁹ http://www.sigortatahkim.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=67&Itemid=92 (07.06.2018). Ayrıca bkz. Özcan, s. 31.

⁹⁰ Başvuru formu için bkz. http://www.sigortatahkim.org/index.php?option=com_content&view=article&id=51&Itemid=88 (07.06.2018).

⁹¹ Alman hukukunda tüketiciye kolaylık sağlanabilmesi için başvuru her türlü iletişim aracı (posta, telefon, faks veya e-posta) ile yapılabilmektedir. Başvuruyu alan kişiler gerekli eğitimi almış olmakta ve bu sayede başvuru sırasında önemli soruları sorarak olayı aydınlatabilmektedir. Bkz. Römer, s. 1253.

⁹² Bu yönde Ulaş, s. 255. Aynı şekilde Alman hukukunda başvuru ile Ombudsman süreci başlamaktadır. Bkz. Römer, s. 1253.

B. ÖN İNCELEME

Sigortacılık yapan kuruluşla uyuşmazlığa düşen kişinin Komisyona başvurusu, öncelikle raportör tarafından incelenmektedir (SK m. 30/XV).

Raportör incelemesi, başvurunun şekli şartları taşıyıp taşımadığına ilişkindir⁹³. Raportörler, öncelikle sigorta şirketinin sigorta tahkim sistemine üye olup olmadığını tespit etmektedir. Daha sonra dosya üzerinde şu hususları dikkate alarak ön inceleme yapmaktadır:

- Sigortacılık yapan kuruluşta gerekli başvuruların yapılıp yapılmadığının, yapılmışsa talebinin kısmen ya da tamamen olumsuz sonuçlandığının ya da sigortacılık yapan kuruluşun on beş gün içinde cevap vermediğinin değerlendirilmesi (STY m. 16/II,a): Komisyona gidilebilmesi için, sigortacılık yapan kuruluşla uyuşmazlığa düşen kişinin, uyuşmazlığa konu teşkil eden olay ile ilgili olarak sigortacılık yapan kuruluşta gerekli başvuruları yapmış ve talebinin kısmen ya da tamamen olumsuz sonuçlandığını belgelemiş olması gerekmektedir. Sigortacılık yapan kuruluşun, başvuru tarihinden⁹⁴ itibaren on beş iş günü içinde yazılı olarak cevap vermemesi de Komisyona başvuru için yeterli sayılmaktadır (SK m. 30/XIII). “Belgelenmiş olması” ibaresi ile “ispatın belge (senet) ile olması zorunluluğu” ifade edilmektedir⁹⁵. Başka bir ifade ile sigortacıya yapılan başvurunun reddedilmiş olduğu ancak belge ile ispat edilebilmektedir. “Sigortacılık yapan kuruluşun, başvuru tarihinden itibaren on beş iş günü içinde yazılı olarak cevap vermediğinin” ispatının ne şekilde yapılacağı ise kesin değildir. Bizim de katıldığımız görüş gereğince sigortacı tarafından başvurunun reddine ilişkin bir belge verilmemesi halinde, bu durumun noter aracılığıyla belgelenmesi gerekmektedir. Sigortacıya başvurunun yapıldığı zamanın da ispatı gerektiği için, sigortacıya başvurunun noter aracılığıyla yapılması gerektiği ileri sürülmektedir⁹⁶. Bu ispat zorunluluğunun, Komisyona yapılacak gereksiz başvuruları önlemeye yönelik olduğu belirtilmektedir⁹⁷.
- Uyuşmazlığın mahkemeye, HMK’ya göre tahkime ya da Tüketici Sorunları Hakem Heyetine intikal edip etmediğinin ilgilinin beyanı esas alınarak tespiti (STY m. 16/II,b): Mahkemeye, HMK’ya göre tahkime⁹⁸ ve

⁹³ Kurt Konca, s. 1358.

⁹⁴ Bu başvuru tarihi, rizikonun meydana geldiğinin ihbar edildiği tarih değildir. Sigorta kuruluşuna yapılan nihai başvurunun tarihidir. Bkz. Özcan, s. 20.

⁹⁵ Bu yönde Can, s. 317; Kurt Konca, s. 1356.

⁹⁶ Bu yönde bkz. Can, s. 317; Kurt Konca, s. 1357.

⁹⁷ Kurt Konca, s. 1357; Kale/Tunç Yücel, s. 462.

⁹⁸ Hukuk Muhakemeleri Kanununa göre tahkime intikal etmiş uyuşmazlıklar ile ilgili olarak Komisyona başvuru yapılamayacağı SK’da değil de STY’de düzenlenmiş olması tartışılabilir. Ancak yönetmelik hükmünün daha isabetli olması sebebiyle SK’ya bir aykırılığın söz konusu

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun hükümleri uyarınca Tüketici Sorunları Hakem Heyetine⁹⁹ intikal etmiş uyuşmazlıklar ile ilgili olarak Komisyona başvuru yapılamamaktadır (SK m. 30/XIV). Böylece usul ekonomisine uygun olarak bir uyuşmazlığın birden fazla yargı merci önünde görülmesi ve birden fazla hüküm verilmesi engellenmeye çalışılmıştır¹⁰⁰. Raportör inceleme yaparken hem Komisyona başvuru yapan tarafın, hem de sigorta kuruluşunun beyanını dikkate almaktadır¹⁰¹. Dolayısıyla raportörlerin konu hakkında re'sen araştırma yapma yükümlülükleri bulunmamaktadır¹⁰². Bu hükümden ayrıca sigorta tahkimine başvurunun zorunlu olmadığı sonucu çıkarılmaktadır. Zira uyuşmazlığın çözümü için sigorta tahkimine başvurulmadan uyuşmazlığın adli mercilerce çözümlenmesi yoluna gidilebileceği hükümde kabul edilmektedir¹⁰³.

Raportörler en geç on beş gün içinde incelemelerini tamamlamak zorundadır (SK m. 30/XV; STY m. 16/VI)¹⁰⁴. Yapılan ön inceleme sonucunda dosyanın Komisyon tarafından değerlendirmeye alınamayacağı anlaşılırsa durum ilgiliye derhal bildirilerek başvuru ücretinin yüzde doksanı başvuru sahibine iade edilmektedir (STY m. 16/III). Aynı şekilde raportör incelemeye başlamadan önce başvurunun geri çekilmesi halinde de başvuru ücretinin yüzde doksanı iade edilmektedir (STY m. 16/IV)¹⁰⁵.

Ön incelemeyi tamamlayan raportör uyuşmazlığın bilgi ve belge eksikliğinden kaynaklandığını tespit etmesi halinde, durumu taraflara bildirmekte ve taraflara bilgi vermek kaydıyla dosyayı kapatmaktadır. Bu durumda, başvuru ücretinin yüzde ellisi başvuru sahibine iade edilmektedir (STY m. 16/V). Raportör uyuşmazlığın esasına dair karar verememektedir (STY m. 8/III). Raportörler tarafından bu şekilde çözümlendirilemeyen başvurular ise sigorta hakemine iletilmektedir (SK m. 30/XV).

C. HAKEM ATAMASI

Sigorta tahkim usulünde hakemlerin atanması taraflara bırakılmamıştır. Hakemler, Komisyon tarafından sigorta hakem listesinden seçilmektedir¹⁰⁶

olmadığı ifade edilmektedir. Nitekim aksi takdirde aynı konuda devam eden iki ayrı tahkim yargılaması mevcut olabilecektir. Bu yönde bkz. *Kale/Tunç Yücel*, s. 463.

⁹⁹ Heyete başvurunun zorunlu olması halinde de Sigorta Tahkim Komisyonuna başvurulabileceği yönünde bkz. *Karasu*, s. 58.

¹⁰⁰ *Kurt Konca*, s. 1357.

¹⁰¹ *Kurt Konca*, s. 1359; *Kale/Tunç Yücel*, s. 466.

¹⁰² Bu yönde *Kale/Tunç Yücel*, s. 465.

¹⁰³ Bu yönde *Ulaş*, s. 240. Ayrıca bkz. yuk. dn. 66.

¹⁰⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. *Ulaş*, s. 252.

¹⁰⁵ *Ulaş*, s. 255.

¹⁰⁶ Hakem seçimine ilişkin eleştiri için bkz. *Ulaş*, s. 253; *Yeşilova Aras/Yeşilova*, s. 305 vd. Hakem

(SK m. 30/XV). Raportör ön incelemesini müteakip Komisyon merkezinde işin niteliğine bağlı olarak uyuşmazlığın çözümü için heyet oluşturulmasının gerekliliği incelenmektedir. Uyuşmazlık konusu miktarın, 15.000 TL ve üzerinde olduğu durumlarda heyet oluşturulması zorunludur (SK m. 30/XV; STY m. 16/VII)¹⁰⁷. Uyuşmazlığa hangi sigorta hakeminin bakacağı, Komisyon tarafından sigorta hakemi listesinden seçilerek belirlenmektedir (SK m. 30/XV). Dosya, konusuna göre hayat veya hayat dışı sigorta grubuna göre sınıflandırıldıktan sonra hakem seçimi, genel listeden sıra usulüne göre yapılmaktadır. Sıra usulünde sigorta hakemlerinin uzmanlık alanları esas alınmaktadır. Listenin başındaki sigorta hakeminin uzmanlık alanı, uyuşmazlığın çözümü için uygun değilse, sıradaki uzmanlık alanı uyan ilk hakem atanmaktadır. Uyuşmazlığın daha kısa sürede ve etkin bir biçimde çözümlenebilmesi amacıyla, uzmanlık alanı koşuluna uymak kaydıyla hakem atamasında coğrafi kriterlerle birlikte hakemin iş yükü de dikkate alınmaktadır (STY m. 16/VIII). Seçilen sigorta hakemi mücbir nedenler ve umulmayan haller hariç olmak üzere görevi reddedememektedir (SK m. 30/XV). Atanan hakem veya hakemler, uyuşmazlığın taraflarına derhal bildirilmektedir (STY m. 16/IX).

D. YARGILAMA SÜRECİ

SK'da hüküm bulunmayan hallerde HMK hükümlerinin sigortacılıktaki tahkim hakkında *kıyasen* uygulanacağı düzenlenmiştir¹⁰⁸ (SK m. 30/XXIII). Bu itibarla taraflar, HMK'nın 424. maddesi gereğince yargılamanın şeklini serbestçe belirleyebilmektedirler.

Hakemler, taraflar aksini kararlaştırmadıkları sürece, uyuşmazlığın esasına Türk maddi hukuk kurallarını uygulamaktadırlar. Taraflar aksine bir düzenleme yapmış olsalar dahi, emredici nitelikteki Türk maddi hukuk kurallarının hakemlerce uygulanması gerekmektedir¹⁰⁹.

Hakemler, sadece kendilerine verilen dosya/evrak üzerinden karar vermekle birlikte¹¹⁰ (SK m. 30/XV) hakemlerin duruşma yapmalarına bir engel

seçimine ilişkin taraflara seçim hakkı tanınmasının yargılamanın gecikmesine ve hakemlerin tarafsızlığını etkileyeceğine ilişkin görüş için bkz. *Karasu*, s. 55.

Hakemlerin taraflarca serbestçe seçilememesi tahkimin zorunlu olduğunun bir göstergesi sayılmaktadır. Bu yönde *Özekes/Birben*, s. 162. Karş. yuk. dn. 66.

¹⁰⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. *Ulaş*, s. 254. Listede hukukçu bulunması halinde, en az biri hukukçu olacak şekilde, hakem heyeti oluşturulmaktadır (STY m. 16/VII).

¹⁰⁸ Bkz. yuk. I.

¹⁰⁹ Bu yönde *Kurt Konca*, s. 1362; *Kale/Tunç Yücel*, s. 471 vd. Taraflar tahkim sözleşmesinde hakemlerin uyuşmazlığı adalet ve nesafet esaslarına göre çözümleneceklerini öngörebilmektedirler. Bkz. *Öztek*, s. 242.

¹¹⁰ Alman hukukunda başvuran kişilerin hangi belgelerin ve delillerin yargılama için önemli olduğunu bilmelerinin beklenemeyeceği kabul edildiğinden ombudsmanın (hukuk mahkemelerinden farklı olarak) re'sen araştırma yetki ve görevi bulunmaktadır. Bkz. *Römer*, s. 1253.

bulunmamaktadır¹¹¹. Yargıtay kararlarında hakemlerin duruşma yapmalarının zorunlu olduğu belirtilmektedir¹¹². Aynı şekilde bazı yazarlar tahkim yargılaması sırasında, hukuki dinlenilme hakkına riayet edilmesi gerektiğini ileri sürmektedirler¹¹³. Duruşmanın zaman alması nedeniyle, sadece ihtiyaç görülen hallerde duruşma yapılması gerektiği de bazı yazarlar tarafından ifade edilmektedir¹¹⁴. Ancak uygulamada genellikle duruşma yapılmaktadır¹¹⁵.

STY'nin 16. maddesinin XII. fıkrası gereğince hakem veya hakem kurulu çözümü hukuk dışında özel veya teknik bilgiyi gerektiren hallerde, taraflardan birinin talebi üzerine yahut kendiliğinden, bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasına karar verebilmektedir. Bilirkişiler, Müsteşarlığın belirleyeceği esaslar çerçevesinde Komisyon Müdürü tarafından oluşturulan bilirkişi listesinden seçilmektedir¹¹⁶ (STY m. 16/XII). Hakemler hakkındaki yasaklılık ve ret sebepleri, bilirkişilere de uygulanmaktadır (STY m. 16/XII)

E. HAKEM KARARI

Hakemler, Komisyon tarafından görevlendirildikleri tarihten¹¹⁷ itibaren en geç dört ay¹¹⁸ içinde karar vermelidirler. Aksi halde, uyuşmazlık yetkili mahkemece çözümlenmektedir. Dört aylık süre geçtikten sonra verilen hakem kararları, artık bir tahkim sözleşmesine dayanmadıklarından dolayı geçersiz sayılmakta¹¹⁹ ve mahkemece halledilmesi gerekmektedir (SK m. 30/XVI). Ancak dört aylık süre, tarafların -tahkim süresi içinde yapacakları- açık

¹¹¹ Ulaş, s. 256; Özcan, s. 30.

¹¹² Bu yönde Ulaş, s. 256; Özbek s. 233; Y. 11. HD, 05.05.1994, E. 1994/6433, K. 1994/4604.

¹¹³ Ayrıntılı bilgi için bkz. Kurt Konca, s. 1361, dn. 41.

¹¹⁴ Bu yönde bkz. Kurt Konca, s. 1362.

¹¹⁵ Özbek, s. 232.

¹¹⁶ ilirkişi listesi için bkz. <http://www.sigortatahkim.org.tr/files/bilirkisilistesi2017.pdf>. Bilirkişi Görüşüne Başvurulmasına ve Bilirkişilerin Görevlerini Yerine Getirmelerine İlişkin Esas, Usul ve İlkeler için bkz. http://www.sigortatahkim.org/index.php?option=com_content&view=article&id=318&Itemid=234 (07.06.2018).

¹¹⁷ Özbek'e göre "sigorta hakem heyeti henüz dava dilekçesini haiz değilken" ve "dava ile ilgili işlem yapamayacakları durumda iken" başlıyor olması "uygun bir çözüm" değildir. Bkz. Özbek, s. 237.

¹¹⁸ HMK m. 427 gereğince, taraflar aksini kararlaştırmadıkça, bir hakemin görev yapacağı davalarda hakemin seçildiği, birden çok hakemin görev yapacağı davalarda ise hakem kurulunun ilk toplantı tutanağının düzenlendiği tarihten itibaren bir yıl içinde, hakem veya hakem kurulunca esas hakkında karar verilir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Özbek, s. 235 vd; Karasu, s. 51. Kanun koyucu sigorta sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıkların süratle çözümlenmesi amacıyla sigorta tahkiminde, genel tahkim yargılamasına göre daha kısa bir süre öngörmüştür. Kale/Tunç Yücel, s. 468.

¹¹⁹ Kale/Tunç Yücel, s. 469; Özbek, s. 237. Dört aylık süre geçtikten sonra verilen kararın bozma sebebi olduğuna, bu hususun kamu düzenine ilişkin olması dolayısıyla Yargıtay tarafından re'sen dikkate alınacağına ilişkin bkz. Özbek, s. 237 ve 244. HMK m. 439/I, c gereğince sürenin geçmesi iptal sebebidir.

ve yazılı muvafakatleriyle uzatılabilmektedir (SK m. 30/XVI, STY m. 16/X). Sürenin uzatılması talebi, tahkim süresi içinde yapılmalıdır. Tahkim süresi sona erdikten sonra yapılan süre uzatımı talebi reddedilmektedir¹²⁰. Taraflarca uzatılmasına izin verilen sürenin belirli olması gerekmektedir. Aksi takdirde bozma nedeni olarak kabul edilmektedir¹²¹. Sürenin uzatılması konusunda muvafakat sağlayamayan taraflardan her birinin Komisyona başvurarak sürenin uzatılmasını talep edebileceği kabul edilmektedir (HMK m. 427/1). Hakemlerin talebi üzerine tahkim süresinin uzatılıp uzatılmayacağına ilişkin açık bir hüküm bulunmamaktadır. HMK'nın 427. maddesinde de hakemlere bu yönde bir yetki tanınmamaktadır¹²². Ancak doktrinde bizim de katıldığımız görüş gereğince hakemler süre uzatımı talep edememektedirler¹²³. Dört aylık süre geçtikten sonra hakemler tarafından yapılan işlemler batıldır. Nitekim süre bitimini müteakip görev ve yetki mahkemelerde olmaktadır¹²⁴.

Tek hakem atanmış ise, atanan hakem dosya üzerinden yapacağı inceleme ve değerlendirme sonucu kararını vermelidir¹²⁵. Heyet atanmış ise, kararın çoğunlukla verilmesi gerekmektedir¹²⁶ (SK m. 30/XV). Heyet değerlendirmelerini gizli ve müzakere şeklinde gerçekleştirmelidir¹²⁷. Hakem kararları verildiği anda icra edilebilir nitelik kazanmaktadır¹²⁸.

SK'nın 30. maddesinin XVII. fıkrası gereğince "talebi kısmen ya da tamamen reddedilenler aleyhine hükmolunacak vekalet ücreti, Avukatlık Asgarî Ücret Tarifesinde belirlenen vekalet ücretinin beşte biridir"¹²⁹. Bu şekilde Sigorta Tahkim Komisyonu'na yapılacak başvurular teşvik edilmeye çalışılmaktadır¹³⁰.

¹²⁰ *Kale/Tunç Yücel*, s. 468, 469; *Öztek*, s. 236. Zira süre sonunda tahkim anlaşması ortadan kalkmaktadır. Sonradan yapılan süre uzatımı "ortadan kalkmış olan [bir] tahkim anlaşmasına yenide geçerlik kazandıramaz". Bkz. *Öztek*, s. 236. Ayrıca bkz. Y. 15. HD.19.01.1995, 1994/2876 E., 1995/164 K.

¹²¹ Bu yönde bkz. *Ulaş*, s. 258. Sürenin birden fazla kez uzatılması da olanaklıdır.

¹²² Bu yönde *Kale/Tunç Yücel*, s. 469. Aksi görüş için bkz. *Kurt Konca*, s. 1362.

¹²³ *Öztek*, s. 236.

¹²⁴ *Öztek*, s. 238. Süre bitiminden sonra tarafların aynı uyumsuzluk için ikinci kez Sigorta Tahkim Komisyonuna başvurmalarının olanaklı olmadığına ilişkin bkz. *Öztek*, s. 238.

¹²⁵ *Ulaş*, s. 258.

¹²⁶ Muhalif kalan hakem, karşı görüşünü (muhalafet şerhini) ayrıca karara yazabilir. *Öztek*, s. 238. Hakem kararında yer alması gereken hususlar HMK m. 436'da düzenlenmektedir.

¹²⁷ *Ulaş*, s. 259.

¹²⁸ Bkz. HMK m. 439'un Gereği. Bu bakımdan SK'da düzenlenen tahkim sistemi, ombudsmanlık sisteminden daha etkilidir. Zira örneğin Alman ombudsmanlık sisteminde ombudsmanın verdiği kararlar (ombudsmanlığın bir yargı mercii olmaması sebebiyle) yargısal nitelikte değildir ve icraya konulamamaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. *Özdamar*, *Ombudsmanlık*, s. 324.

¹²⁹ Ayrıca bkz. STY m. 16/XIII; Avukatlık Asgarî Ücret Tarifesi (RG. 02.01.2017, S. 29936) m. 17/II.

¹³⁰ Bu yönde *Karasu*, s. 67.

Hakem, kararını Komisyon müdürüne tevdi etmektedir. Tevdi ile hakemlik görevi sona ermektedir¹³¹. Komisyon Müdürünce karar en geç üç iş günü içinde taraflara bildirilmektedir (SK m. 30/XVI). Komisyon Müdürü kararın aslını dosya ile birlikte en geç üç iş günü¹³² içinde Komisyonun bulunduğu yerdeki görevli mahkemeye göndermekte ve dosya mahkemece saklanmaktadır (SK m. 30/XVI; STY m. 16/X). Mahkeme, hakem kararını “*usule, şekle ve kamu düzenine uygun olup olmadığını inceleme konusu*” yapmamaktadır¹³³.

Özellik arz eden dosyalara ilişkin hakem kararları ve gerekçeleri, üç aylık dönemler itibarıyla çıkarılan Hakem Karar Dergisi’nde yayımlanabilmektedir (STY m. 19/III). Ancak Hakem Karar Dergisi’nde yer alan kararlarda gizlilik ilkesi uyarınca özel bilgilere yer verilememektedir (STY m. 21).

F. KANUN YOLLARI

1. Genel Olarak

SK’nın 30. maddesinin XII. fıkrası gereğince iki dereceli kanun yolu öngörülmektedir. Öncelikle 5.000 TL’nin altındaki uyuşmazlıklar hakkında verilen hakem kararları kesindir. Ancak 5.000 TL ve üzerindeki uyuşmazlıklar hakkında verilen kararlar üzerine Komisyon nezdinde itiraz yoluna başvurulabilmektedir. İtiraz edilmemesi durumunda ise anılan kararlar kesinleşir. 5.000 TL ve üzerindeki uyuşmazlıklar hakkında verilen kararlara itiraz edilmiş ise itiraz üzerine verilen kararlar kesindir. Ancak uyuşmazlık 40.000 TL¹³⁴ ve üzerinde ise itiraz üzerine verilen kararlar için temyiz kanun yoluna başvurulabilmektedir.

2. İtiraz Yolu

SK’nın 30. maddesinin XII. fıkrasında 2013 yılında 6456 sayılı Kanun¹³⁵ ile

¹³¹ *Kale/Tunç Yücel*, s. 473.

¹³² Düzenleyici süredir. Bu yönde bkz. Öztekin, s. 240.

¹³³ Bkz. Öztekin, s. 241.

¹³⁴ Temyiz sınırı için bkz. aşa. VI, 6, C.

SK m. 30/XII’de değişiklik yapılmadan önceki metninde taraflar temyiz sınırı için açık ve yazılı şekilde yapılacak bir sözleşme ile daha yüksek bir tutar belirleyebilmekteydiler. Bu şekilde taraflar uyuşmazlığın hızlı bir şekilde çözümlenmesini amaçlayabilmekteydiler. *Kale/Tunç Yücel*, s. 474. Ancak taraflar anılan sınırın altında bir miktar kararlaştıramamaktaydılar. Bu yönde Öztekin, s. 241.

Öztekin’e göre (o dönem geçerli olan) 40.000 TL çok yüksektir. Yazar, hak arama özgürlüğünün sınırlandırıldığı belirtilerek Anayasa’ya aykırılığın ileri sürülebileceğini belirtmektedir. Bkz. Öztekin, s. 242. Ancak *Karasu*, günümüzde itiraz hakkı tanınması dolayısıyla (o dönem geçerli olan) 40.000 TL’ye ilişkin eleştirilerin gereksiz kaldığını ifade etmektedir. Bkz. *Karasu*, s. 63. Karşı görüş için bkz. *Yeşilova Aras/Yeşilova*, s. 370.

¹³⁵ 6456 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Kabul Tarihi: 03.04.2013, RG. 18.04.2013, S. 28622.

yapılan değişiklik sonrası “beş bin Türk Lirasının altındaki uyuşmazlıklar¹³⁶ hakkında verilen hakem kararları kesindir. Beş bin Türk Lirası ve daha üzerindeki uyuşmazlıklar hakkında verilen hakem kararlarına karşı kararın Komisyonca ilgiliye bildiriminden itibaren on gün içinde bir defaya mahsus olmak üzere Komisyon nezdinde itiraz edilebilir”. “Beş bin Türk Lirası ve daha üzerindeki uyuşmazlıklar hakkında verilen hakem kararları... süresinde itiraz başvurusunda bulunulmaması hâlinde kesinleş[mektedir]” (SK. m. 30/XII). SK’da değişiklik yapılmasını öngören 6456 sayılı Kanun’un 45. maddesinin Gereğesinde¹³⁷ hüküm ile “düşük tutarlı uyuşmazlıklar için gereksiz yere” itiraza gidilmesinin önlenildiği ve itiraz taleplerinin de “hızlı ve uzmanlık gerektirmesi nedeniyle sigorta tahkim sistemi içinde incelenmesi” amaçlandığı belirtilmektedir¹³⁸. İtiraz başvurusu, başvuru ücretinin Komisyona yatırıldığı belge ve başvuru formu¹³⁹ ile yapılmaktadır (SK m. 30/XII, STY m. 16/A/I). Başvuru, itiraz yetkilisi tarafından ön incelemeye tabi tutulmaktadır. Bu ön incelemede itiraz yetkilisi itirazı süre ve miktar bakımından, başka bir ifade ile usulden inceler (STY m. 16/A/I)¹⁴⁰. İtiraz üzerine hakem kararının icrası durmaktadır (SK m. 30/XII). İtirazın değerlendirmeye alınmasına bir engel bulunmadığı takdirde, itirazın çözümü için hakem heyeti oluşturmak amacıyla Komisyon tarafından itiraz hakem listesinden -sıra usulüne göre- hakemler seçilmektedir (SK m. 30/XII, STY m. 16/A/II). Hakem heyeti derhal taraflara bildirilmektedir (STY m. 16/A/III). “İtiraz talebi hakkında işin heyete intikalinden itibaren iki ay içinde karar verilmelidir” (SK m. 30/XII). Dolayısıyla itiraz hakem heyeti yeni bir karar vermektedir¹⁴¹. “İtiraz üzerine verilen karar kesindir” (SK m. 30/XII).

3. Temyiz Yolu

Her ne kadar itiraz hakem heyetinin verdiği kararlar kesin ise de 40.000 TL üzerindeki uyuşmazlıklar hakkında itiraz üzerine verilen kararlar için temyiz kanun yoluna başvurulabilmektedir (SK m. 30/XII, c. 10).

HMK gereğince de miktar veya değeri 40.000 TL’yi geçen davalarda temyiz kanun yoluna başvurulabilmektedir (HMK m. 362/I, a). Ancak 6763 sayılı Kanun’un¹⁴² 44. maddesi ile HMK’ya “Ek Madde 1” eklenmiş ve bu madde ile

¹³⁶ Ulaş’a göre maddede ifade edildiği gibi uyuşmazlık tutarına göre değil, kararda yer alan miktarın dikkate alınması gerekmektedir. Bkz. Ulaş, s. 260. Aynı yönde bk. Yeşilova Aras/ Yeşilova, s. 364.

¹³⁷ Gereğenin 35. maddesidir.

¹³⁸ Gereğçe için bkz. <http://www2.tbmm.gov.tr/d24/1/1-0747.pdf> (07.06.2018).

¹³⁹ İtiraz başvuru formu için bkz. http://www.sigortatahkim.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=298&Itemid=225 (07.06.2018).

¹⁴⁰ Bkz. Karasu, s. 62.

¹⁴¹ Bu yönde bkz. Yeşilova Aras/Yeşilova, s. 366.

¹⁴² RG. 02.12.2016, S. 29906.

“parasal sınırların, o yıl için ... Vergi Usul Kanununun¹⁴³ mükerrer 298. maddesi hükümleri uyarınca Maliye Bakanlığınca her yıl tespit ve ilan edilen yeniden değerlendirme oranında artırılması suretiyle uygulanacağı” düzenlenmiştir. Bu kapsamda 2018 yılı için geçerli temyiz parasal sınırının 47.530 TL olduğu belirtilmektedir¹⁴⁴. SK’da ise değişiklik yapılmamıştır. SK’da temyize ilişkin usul ve esaslar hakkında HMK’nın uygulanacağı (SK m. 30/XII) ve SK’da hüküm bulunmayan hallerde de HMK hükümlerinin kıyasen uygulanacağı (SK m. 30/XXIII) düzenlenmektedir. Ancak bu hükümlere rağmen HMK “Ek Madde 1”in sigorta tahkim kararının temyizinde uygulanamayacağını düşünmekteyiz. Nitekim SK m. 30/XXIII gereğince “[Hazine] Müsteşarlığı bu maddede yer alan maktu para miktarlarını, Türkiye İstatistik Kurumu tarafından açıklanan Üretici Fiyatları Endeksi artış oranını aşmamak suretiyle arttırmaya yetkilidir”. Müsteşarlık ise henüz temyiz sınırlarına ilişkin bir artırımı yapmamıştır. Dolayısıyla kanımızca 2018 yılında da sigorta tahkiminde itiraz üzerine verilen kararların temyiz sınırı SK’nın 30. maddesi gereğince 40.000 TL olarak kabul edilmelidir.

Temyiz süresi HMK’nın 361. maddesi gereğince bir aydır. Ayrıca uyuşmazlık miktarı önem arz etmeksizin “*tahkim süresinin sona ermesinden sonra karar verilmiş olması, talep edilmemiş bir şey hakkında karar verilmiş olması*¹⁴⁵, *hakemlerin yetkileri dahilinde olmayan konularda karar vermesi ve hakemlerin, tarafların iddiaları hakkında karar vermemesi durumlarında her hâlükârda temyiz yolu açıktır*” (SK m. 30/XII). Temyize ilişkin usul ve esaslar hakkında HMK uygulanmaktadır (SK m. 30/XII).

Hakem kararlarının Yargıtay tarafından bozulması durumunda, eski hakemler veya Komisyon tarafından seçilecek yeni hakemler tarafından yargılama devam etmekte¹⁴⁶ ve yeni bir tahkim süresi belirlenmektedir¹⁴⁷. Hakemler bozma kararına karşı direnememektedirler¹⁴⁸. Hakemler Yargıtay’ın

¹⁴³ RG. 10.01.1961-12.01.1961, S. 1073-10705.

¹⁴⁴ Bkz. Meriç, N.: “HMK ve İİK’da Yer Alan Parasal Sınırlar”, <https://legalbank.net/belge/hmk-ve-ikda-yer-alan-parasal-sinirlar-2018-yili/3009245> (07.06.2018).

¹⁴⁵ Kamu düzenine ilişkin olduğundan re’sen dikkate alınmaktadır. Bkz. Öztekin, s. 244.

¹⁴⁶ Bozma üzerine yeni bir dava açılmış sayılmamakta, eski davanın devam ettiği kabul edilmektedir. Bu yönde bkz. Öztekin, s. 247.

¹⁴⁷ Bkz. Öztekin, s. 246.

¹⁴⁸ Bu yönde bkz. Y. HGK. 25.01.2006, 2005/15-728 E., 2006/1 K.: “HUMK’nun 429. maddesi (HMK m. 373/V) uyarınca direnme, ‘mahkemelere’ özgü bir hukuksal kurumdur... Kanunun tanımadığı bir hak ve yetkinin -değişik vasıflandırmalarla-hakemlerce kullanılabileceğini kabule olanak bulunmamaktadır. Uyuşmazlığa konu bu husus, daha önce de çeşitli vesilelerle yargı kararlarına konu olmuş; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun başta 07.11.1951 gün ve 274-1333 sayılı kararı olmak üzere 01.10.1969 gün ve 366-718 ve 24.04.1996 gün ve 1114-302 sayılı kararlarında ‘hakemlerin direnme kararı veremeyecekleri’ sonucuna ulaşılmış; halen bağlayıcılık etki ve gücünü koruyarak yürürlükte bulunan Yargıtay İçtihadı Birleştirme Hukuk Genel Kurulu’nun 23.10.1972 tarih 1972/2 E. 1972/12 K. sayılı kararı ile

bozma nedeni ile sınırlı olmak üzere inceleme yaparak yeniden karar vermelidirler¹⁴⁹.

4. İptal Yolu Tartışması

İtiraz hakem heyetinin verdiği karara karşı temyiz yolunun açık olması HMK'nın hakem kararlarının "yalnızca" iptali yoluna gidileceği hükmü ile çelişki oluşturduğu ileri sürülebilir (HMK m. 439/I)¹⁵⁰. Yargıtay da 17.04.2017 tarihinde verdiği bir kararında (Karar) sigorta tahkiminde öncelikle iptal yoluna gidilebileceğini ve bu bağlamda itiraz hakem heyeti kararlarının istinaf kanun yoluna tabi olduğunu belirtmiştir¹⁵¹. Karar gereğince HMK'nın 341. maddesinin V. fıkrasına göre "ilk derece mahkemelerinin diğer kanunlarda temyiz edilebileceği veya haklarında Yargıtaya başvurulabileceği belirtilmiş olup da bölge adliye mahkemelerinin görev alanına giren dava ve işlere ilişkin nihai kararlarına karşı, bölge adliye mahkemelerine başvurulabilir". HMK'nın 361. maddesi gereğince temyiz yoluna başvurabilmek için bölge adliye mahkemesi hukuk dairelerinden verilen temyizi kabil nihai bir kararın veya hakem kararlarının iptali talebi üzerine verilen bir kararın söz konusu olması gerekmektedir. Anılan hükümler ile "kararların iki dereceli denetim sistemine tabi olma[sl]" amaçlanmaktadır¹⁵². Bu bağlamda Karar gereğince öncelikle hakem heyeti kararına karşı iptal yoluna başvurulması gerekmektedir. Karar, hakem kararlarının iptali davasına bakmaya görevli mahkemenin HMK'nın 410. maddesi gereğince bölge adliye mahkemesi olduğunu, ancak 5235 sayılı Kanun'un¹⁵³ 2014 yılında yeniden düzenlenen 5. maddesinin III. fıkrasının 4. bendi uyarınca da asliye ticaret mahkemelerinin olduğunu belirtmektedir.

Kanaatimizce sigorta tahkim sistemi ile kararların iki dereceli denetime tabi olmaları amacına ulaşılmaktadır. Nitekim hakem kararlarına karşı öncelikle Komisyon nezdinde itiraz edilebilmekte ve itiraz hakemi tarafından verilen karara karşı da "temyiz" yoluna başvurulabilmektedir. Ayrıca kanaatimizce 5235 sayılı Kanun'un 5. maddesinin III. fıkrasının 4. bendi sigorta tahkim sistemi için uygulanabilir nitelikte değildir. Zira hükümde açıkça "12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununa ve 21/6/2001 tarihli ve 4686 sayılı

de 'bozma kararlarına karşı hakemlerin direnme kararı veremeyeceği konusu' kesin sonuca kavuşturulmuştur."

¹⁴⁹ Bkz. Öztekin, s. 246.

¹⁵⁰ İptal davası hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Kuru, B.: İstinaf sistemine Göre Yazılmış Medenî Usul Hukuku, İstanbul 2016, s. 949 vd; Umar, B.: Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Ankara 2014, s. 1244 vd.

¹⁵¹ Y. 17. HD, 17.04.2017, 2017/2064 E., 2017/4128 K.

¹⁵² HMK'da iptal sebepleri açıkça sayılmaktadır (HMK m. 439/II). Yargıtay'ın iptal kararına ilişkin temyiz incelemesi de iptal sebepleri ile sınırlıdır (HMK m. 439/VI).

¹⁵³ Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun, RG. 07.10.2004, S. 25606.

Milletlerarası Tahkim Kanununa göre yapılan tahkim yargılamasında... iptal davalarına... ilişkin yargılamaların asliye ticaret mahkemelerinde heyetçe yürütülüp sonuçlandırılacağı düzenlenmiştir¹⁵⁴. SK'nın 30. maddesinde düzenlenen sigorta sistemi kendine özgü kurumsal nitelikli bir sistemdir¹⁵⁵. Her ne kadar, SK'nın 30. maddesinin XXIII. fıkrasında SK'da hüküm bulunmayan hallerde HMK hükümleri kıyasen uygulanacağı belirtilmiş ise de, SK'ya göre yapılan tahkim yargılaması ne HMK ne de MTK'ya göre yapılmış sayılmaktadır. 5235 sayılı Kanun'un 5. maddesinin III. fıkrasının 4. bendinde açıkça SK yer almaması nedeniyle, hüküm sigorta tahkim sisteminde uygulanamayacaktır.

Son olarak sigorta tahkim sisteminde *"iptal"* veya *"istinaf yoluna"* başvurulamayacağı görüşünü savunmaktayız. SK'nın, HMK'dan eski tarihli olması dolayısıyla HMK'nın uygulanacağı belirtilebilir¹⁵⁶. HMK, 12 Ocak 2011 tarihinde, SK ise 3 Haziran 2007 yılında kabul edilmiştir. Ancak SK'nın daha özel bir kanun olması ve 2013 yılında değişikliğe uğramış olmasına rağmen temyize ilişkin hükmünde değişiklik yapılmamış olması, SK'nın temyizde ısrarlı olduğu anlamına gelmektedir¹⁵⁷. Karar'ın Karşı Oy Gereğesinde de aynı husus vurgulanmaktadır. Nitekim SK'nın 30. maddesinin XII. fıkrasına 3 Nisan 2013 tarihinde eklenen yeni 10. cümle ile *"temyize gidileceği"* açıkça belirtilmiştir. 13 Haziran 2012 yılında değiştirilen 11. cümlede de *"temyiz yolu açıktır"* ifadesi yer almaktadır. SK'da 13 Haziran 2012 yılında değişiklik yapan 6327 sayılı Kanun'un¹⁵⁸ Gereğesinde *"Sigortacılık Kanununun 30 uncu maddesi Hukuk Muhakemeleri Kanunu çerçevesinde yeniden değerlendirilerek maddede değişiklik yapılmıştır"* ifadesi yer almaktadır¹⁵⁹. Sonuç olarak HMK'da yer alan *"iptal"* yoluna ilişkin düzenlemeler göz önünde bulundurulmuş olmasına rağmen, SK'da sigorta tahkim sisteminde itiraz hakem heyeti kararlarına ve belirli durumlarda hakem heyeti kararlarına karşı *"temyiz"* usulü devam etmektedir¹⁶⁰.

¹⁵⁴ Hüküm hakkında bkz. *Ataman-Figenmeşe*, İ.: "Hakem Kararlarının İptali Kararlarına Karşı İstinaf Yoluna Başvurmadan Doğrudan Temyiz Yoluna Başvurulup Başvurulamayacağı Sorunu ve Soruna İlişkin Güncel Gelişmeler", MHB 2017, C. 37, S. 2, s. 1019 vd.

¹⁵⁵ Bkz. yuk. I.

¹⁵⁶ Tartışmalar için bkz. *Özdamar*, Tahkim, s. 850.

¹⁵⁷ Bu yönde *Özdamar*, Tahkim, s. 850-851. *Yeşilova Aras/Yeşilova*, s. 352. *Yeşilova Aras/Yeşilova*, istinaf kanun yolunun yürürlük kazanmasından sonra da temyize ilişkin hükümlerin gözden geçirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Bkz. *Yeşilova Aras/Yeşilova*, s. 283, dn. 14.

¹⁵⁸ Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, RG. 29.06.2012, S. 28338.

¹⁵⁹ Gereğçe için bkz. <http://www2.tbmm.gov.tr/d24/1/1-0612.pdf> (07.06.2018).

¹⁶⁰ Bu yönde bkz. İstanbul BAM, 04.04.2017, E. 2017/353, K. 2017/341 (lexpera.com.tr). Ayrıca bkz. Y. 15. HD, 31.05.2017, 2017/745 E., 2017/2355 K. (www.kazanci.com) ve bu kararın değerlendirmesi için *Ataman-Figenmeşe*, s. 1008 vd.

Bizim de katıldığımız görüşe göre iptal yoluna başvurulması sigortacılık tahkim sistemi ile de bağdaşmamaktadır. SK ile sigorta tahkim sisteminin getirilmesi nedenleri arasında “yargı sürecinin uzun zaman alması” da sayılmaktadır¹⁶¹. Bu bağlamda hakemlerin karar verme süresi dört ay (SK m. 30/XVI) ve itiraz hakemlerinin karar verme süresi iki ay (SK m. 30/XII) ile sınırlandırılmıştır. 3 Nisan 2013 tarihinde sigortacılıkta tahkim sistemine Komisyon nezdinde itiraz yolunun getirilmesini öngören Kanun Gerekçesinde itiraz taleplerinin “hızlı ve uzmanlık gerektirmesi nedeniyle sigorta tahkim sistemi içinde incelenmesi”nin amaçlandığı belirtilmektedir. STY’nin 16/A maddesinin II. fıkrası gereğince itiraz hakem heyeti atanmasında dikkate alınacak kriterler bakımından “uyuşmazlığın daha kısa sürede ve etkin bir biçimde çözümlenebilmesi amacı” gözetilmelidir. Dolayısıyla Karar’ın Karşı Oy Gerekçesinde de vurgulandığı üzere, sigortacılık tahkim sisteminin amaçları arasında hızlı yargılama öne çıkmaktadır. İptal veya istinaf yoluna başvurulması sigortacılık tahkim sisteminin getirilme amacına ters düşecektir. Bu nedenlerle Yargıtay 17. Hukuk Dairesi tarafından verilen Karara katılmayarak, itiraz hakem heyeti ve belirli durumlarda hakem heyeti kararlarına karşı iptal yoluna değil, temyiz yoluna başvurulması gerektiği kanaatindeyiz¹⁶².

V. SONUÇ

SK’nın getirdiği tahkim sistemi ile sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişiler ile riski üstlenen taraf arasında sigorta sözleşmesinden veya Hesaptan faydalanacak kişiler ile Hesap arasında doğan uyuşmazlıkların çözümü amaçlanmaktadır. Bu sistem ile uluslararası uygulamalarda var olan “ombudsmanlık sistemi”ne benzer bir sistem oluşturulmuştur.

Sigorta sistemine başvuru her geçen gün artmaktadır. 2013 yılında Komisyona yapılan başvuru 4.322 iken, 2017 yılının ilk dokuz ayında (01.01.2017-30.09.2017) yaklaşık 57.717 başvuru yapılmıştır¹⁶³. Başvuru ücretinin yükselmiş olmasına rağmen başvuru sayısında bir azalma henüz görülmemektedir.

Sigorta hukukunda tahkim sistemi ile HMK’daki genel tahkim ilkeleri esas alınmış olmasına rağmen, HMK’ya göre daha hızlı bir yargılama şekli öngörülmesinden dolayı hak kayıpları önlenilmekte ve bu sayede sigorta sistemine olan güven artmaktadır. Nitekim 2016 yılı için hakemlerin başvuruları ortalama karara bağlama süreleri 44 gün olarak tespit edilmiştir¹⁶⁴. Dolayısıyla sigorta sisteminin Türk sigorta hukukundaki amacına ulaştığı belirtilebilmektedir.

¹⁶¹ Bkz. SK m. 30’un Gerekçesi.

¹⁶² Bu yönde bkz. Özdamar, Tahkim, s. 851; Yeşilova Aras/Yeşilova, s. 352.

¹⁶³ Bkz. <http://www.sigortatahkim.org.tr/files/isttsttk30.pdf> (07.06.2018)

¹⁶⁴ Bkz. 2016 yılı Faaliyet Raporu, s. 1.

Sigorta hakem kararlarına karşı iki dereceli kanun yolu öngörülmektedir. 5.000 TL ve üzerindeki uyuşmazlıklar hakkında verilen kararlar üzerine Komisyon nezdinde itiraz yoluna başvurulabilmektedir. Ayrıca uyuşmazlık 40.000 TL ve üzerinde ise itiraz üzerine verilen kararlar için doğrudan “*temyize*” gidilebilmektedir. Kanun yolları bakımından SK’nın özel nitelikli kanun olduğunu ve bu nedenle HMK’da düzenlenen “*iptal*” veya “*istinaf*” yoluna başvurulamayacağı kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

ATAMAN-FİGENMEŞE, İnci: “Hakem Kararlarının İptali Kararlarına Karşı İstinaf Yoluna Başvurmadan Doğrudan Temyiz Yoluna Başvurulup Başvurulamayacağı Sorunu ve Soruna İlişkin Güncel Gelişmeler”, MHB 2017, C. 37, S. 2, s. 1004-1037.

AYBAR, Ayhan: “Sigorta ile İlgili Tahkim”, BTHAE IV. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası, 29 Kasım-4 Aralık 1965, s. 371-388.

BOZER, Ali: Sigorta Hukuku, Ankara 2009.

CAN, Mertol: Türk Özel Sigorta Hukuku, Ankara 2007.

COHEN, Tammara: “The Insurance Ombudsman – an Alternative Dispute Resolution Forum for the Insurance Industry”, 8 S. Afr. Mercantile, 1996, s. 252-261.

ÇEKER, Mustafa: Sigorta Hukuku, Adana 2012.

DRAKE, Robert: “Insurance Dispute Resolution: Lessons from Europe”, 16 Legal Service Bull. 1991, s. 123-125.

KALE, Serdar/TUNÇ YÜCEL, Müjgan: “Sigortacılık Kanununda Tahkim”, Haluk Konuralp Anısına Armağan, Ankara 2009, s. 461-477.

KARACAN, Metin: “Komisyon’un 3. Yılında Başvuru Alınmayan İl Yok”, Sigortalı Dergisi, Ekim 2012, s. 80-81, <http://www.sigortatahkim.org/webdev/files/10-12.pdf>.

KARASU, Rauf: “Sigorta Tahkimi İle İlgili Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl: 7, Sayı: 26 (Nisan 2016), s. 49-69.

KENDER, Rayegân: Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku, İstanbul 2013.

KURT KONCA, Nesibe: “Sigorta Uyuşmazlıklarının Tahkim Yoluyla Çözümü”, Prof. Dr. Fırat Öztan’a Armağan, C. I, Ankara 2010, s. 1343-1365.

KURU, Baki/ARSLAN, Ramazan/YILMAZ, Ejder: Medeni Usul Hukuku, 23. Baskı, Ankara 2012.

KURU, Baki: İstinaf sistemine Göre Yazılmış Medenî Usul Hukuku, İstanbul 2016.

MERİÇ, Nedim: “HMK ve İİK’da Yer Alan Parasal Sınırlar”, <https://legalbank.net/belge/hmk-ve-iikda-yer-alan-parasal-sinirlar-2018-yili/3009245>.

METEZADE, Zihni: “Sigortada İhtilafların Çözümü”, Birlik’ten Dergisi 2005, S. 2, s. 40-43.

ÖZCAN, Erkan: Sigorta Tahkim Komisyonu Nezdinde Tahkim Uygulaması, 2. Baskı, Ankara 2014.

ÖZDAMAR, Mehmet: “Alman Hukukunda Sigorta Ombudsmanlığı”, Batider 2008, C. XXIV, S. 3, s. 309-328 (Anılış: Özdamar, Ombudsmanlık).

ÖZDAMAR, Mehmet: “Sigorta Hukukunda Uyuşmazlıkların Çözümünde Tahkim Sistemi”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XVII, Y. 2013, S. 1-2, s. 831-855 (Anılış: Özdamar, Tahkim).

ÖZEKES, Muhammet/BİRBEN, Erhan: “2822 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunundaki Mecburi Tahkim ile İhtiyari Tahkimin Karılaştırılması”, Prof. Dr. Turhan Tûfan Yüce’ye Armağan, İzmir 2001, s. 149-173.

ÖZTEK, Selçuk: “Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu Yönünden Sigortacılıkta Tahkime Bakış”, Legal Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Dergisi, 2009, S. 2, s. 221-249.

PEKCANITEZ, Hakan/ATALAY, Oğuz/ÖZEKES, Muhammet: Medeni Usul Hukuku, Ankara 2014.

RÖMER, Wolfgang: “Der Ombudsmann für private Versicherungen”, NJW 2005, s. 1251-1255.

SENEVİRATNE, Mary: “Ombudsmen 2000”, 9 Nottingham Law Journal, 2000, s. 13-24.

SEVENER, Bahir: “Sigortaya İlişkin İşlerde Tahkim”, BTHAE IV. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası, 29 Kasım-4 Aralık 1965, s. 391-403.

ŞANLI, Cemal/ESEN, Emre/ATAMAN FİGANMEŞE, İnci: Milletlerarası Özel Hukuk, 5. Baskı, İstanbul 2016.

TEPEDELEN, Zekeriya: Zorunlu Sigortalarda Güvence Hesabı, Ankara 2017.

ULAŞ, Işıl: “Sigortacılıkta Tahkim”, Batider 2007, C. XXIV, S. 2, s. 239-266.

ULUSOY, Erol: “Finans Hukukunda Tahkim”, II. Uluslararası Özel Hukuk Sempozyumu “Tahkim”, 14 Şubat 2009, İstanbul 2009, s. 203-251.

UMAR, Bilge: Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Ankara 2014.

YEŞİLOVA ARAS, Ecehan/YEŞİLOVA, Bilgehan: “Sigortacılık Tahkimi – Sigorta Tahkim Usulü ve Ayırdedici Özellikleri”, Yaşar Üniversitesi E-Dergisi 2013, Aydın Zevkliler’e Armağan, Sayı: 8, s. 275-380.

YILMAZ, Zekeriya: “Sigortacılık Kanununa Göre Sigortacılıkta Tahkim”, Terazi Hukuk Dergisi, Ocak 2008, S. 17, s. 37-48.